

Herr vice Talmannen: Jag hemställer vördsamt, att de i dag för första gången bordlagda ärenden måtte, för vanligt ändamål, sättas främst bland målen på föredragningslistan till nästa plenum.

Detta förslag bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 8 Maj 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Herr von Hofsten: Jag har fått i uppdrag af Herr von Braun att å hans vägnar anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar från och med denna dag.

Uppå gjord proposition beviljade Kammaren Herr von Braun ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar från denna dag.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 15, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens Sjunde Hufvudtitel;

N:o 16, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens Åttonde Hufvudtitel;

N:o 53, i anledning af år 1871 verkställd revision af statsverkets m. fl. allmänna fonders förvaltning år 1869;

N:o 54,

N:o 54, i anledning af gjorda framställningar ang. upphörande af hofveriskylldigheten till kungsgårdar och militieboställen i Skåne;

N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upplåtelse af en del utaf bastionen Drottningen jemte Kronan tillhörig mark i Christianstad för anläggning af en vattenledning;

N:o 56, angående de i 63 § Regeringsformen föreskrifna kreditivsummor.

Upplästes och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 52, angående tullbevillningen.

Anmälades och bordlades:

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 18, angående beräkningen af tull-, post-, stämpelpappers-, bränvinsbrännings- och hvitbetssockertillverkningsmedlen; samt

Lag-Utskottets betänkanden och utlåtanden:

N:o 41, i anledning af återremiss af sjetta och nionde punkterna i LagUtskottets utlåtande N:o 33, rörande ändring i vissa fall af gällande bestämmelser i Rättegångsbalken;

N:o 42, i anledning af väckt motion angående användandet af inkomster af ledigt pastorat;

N:o 43, i anledning af väckt motion om ändring af 107 § i gällande skiftesstadga;

N:o 44, i anledning af väckt förslag om upphäfvande af Kongl. Förordningen angående upprensning af vattendrag den 20 Februari 1864, samt utarbetande af ny lag i ämnet;

N:o 45, i anledning af väckt motion om antagande af gramvigten till konventionelt bruk;

N:o 46, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 26, angående ändring af gällande stadganden rörande skyldigheten att delta i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfångelse;

N:o 47, i anledning af återremiss af 6:te punkten i Lag-Utskottets utlåtande N:o 27, angående socknemännens inbördes skyldighet att delta i prestgårdsbyggnad.

Anställdes omröstning, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, öfver följande af Stats-Utskottet i dess memorial N:o 80 föreslagna och af båda Kamrarne godkända voteringsproposition:

Den som vill, att Riksdagen medgifver, att den landshöfdingen i Kopparbergs län på lön anslagna kronolägenheten Hushagen i Stora Tuna socken af nämnda län må, utan förändring af dess i jordeboken nu påförda ränta, hvilken, utgörande, omsatt i penningar efter Kongl. förordningen den 23 Juli 1869, 202 R:dr 75 öre, bör till statsverket ingå, varda inom den 14 Mars 1873 till Stora Kopparbergs bergslag försäld mot en köpeskilling af 100,000 R:dr, samt med vilkor att det med bergslaget den 13 Mars 1855 om lägenheten afslutade arrendekontrakt vid tillträdet till all kraft och verkan förfaller, utan att något ersättningsanspråk af hvad beskaffenhet som helst må af bergslaget mot kronan väckas, äfvensom i sammanhang dermed förklarar, att ofvanberörda köpeskilling bör till Riksgälds-kontoret ingå, hvaremot såsom ersättning åt landshöfdinge-löneregleringsfonden uppföres under sjetta hufvudtiteln anslag till landsstaterna i länen ett årligt belopp af 3,500 R:dr; röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen medgifvit, att den landshöfdingen i Stora Kopparbergs län på lön anslagna kronolägenheten Hushagen i Stora Tuna socken af nämnda län må, utan förändring af dess i jordeboken nu påförda ränta, utgörande, omsatt i penningar efter Kongl. förordningen den 23 Juli 1869, 202 R:dr 75 öre, varda inom den 14 Mars 1873 till Stora Kopparbergs bergslag försäld emot en köpeskilling af 100,000 R:dr, samt med vilkor att det med bergslaget den 13 Mars 1855 om lägenheten afslutade arrendekontrakt vid tillträdet till all kraft och verkan förfaller, utan att något ersättningsanspråk af hvad beskaffenhet som helst må af bergslaget mot kronan väckas, äfvensom i sammanhang dermed förklarat, att ofvanberörda köpeskilling bör till Riksgälds-kontoret ingå, emot det att å riksstatens sjetta hufvudtitel uppföres ett särskildt förslagsanslag å 2,500 R:dr, till bestridande af ersättning, beräknadt efter årligt medelmarkegångsvärde å det till landshöfdingen i länet för närvarande från ifrågavarande lägenhet utgående arrende jemte forsällönsersättning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda

Ja—82.

Nej—15.

Protokoll öfver omröstningen uppsattes, justerades samt afsändes till Andra Kammaren; och ankom derifrån, efter en kort stunds förlopp, ett protokollsutdrag N:o 267, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 46 ja och 121 nej samt att båda Kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 128 ja och 136 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Föredrogs och biföllos Konstitutions-Utskottets den 7 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 24, i anledning af väckt motion om ändring i 65 § Riksdagsordningen; och

N:o 25, angående väckt motion om ändring i 33 § Riksdagsordningen.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda utlåtande och memorial:

N:o 83, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om bergverkstiondens upphörande;

N:o 85, med förslag till stadganden i det nya reglementet för Riksgälds-kontoret, angående de under innevarande riksdag på nämnda kontor anvisade statsutgifter.

Föredrogs och bifölls Banko-Utskottets den 7 dennes bordlagda memorial N:o 18, angående instruktionen för nästkommande Riksdags Banko-Utskott.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda memorial N:o 77, med förslag till de stadganden angående Riksgälds-kontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk.

Herr vice Talmannen: Jag får vördsamt föreslå, att, i enlighet med det vanliga förfarandet vid föredragning af förslag till reglemente för Riksgälds-kontoret, Kammaren måtte besluta, att ordningen vid föredragningen må blifva den, att §§:ne blott angifvas, men texten icke uppläses, der icke sådant särskildt begäres, samt att, om icke någon anmäler sig, föredragningen må fortgå, utan att särskild proposition behöfver framställas å hvarje särskild §.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, härtill lemnat sitt bifall, anmälte sig och yttrade:

Grefve Hamilton, Henning: Då jag begärt ordet för att yttra mig i anledning af Stats-Utskottets föreliggande förslag i memorialen N:o 77 och 78, hvilket sednare dock ännu icke är föredraget, är det dock icke min afsigt att yrka någon förändring i Stats-Utskottets förslag, dels därför, att det är så långt lidet på riksdagen, att man svårigen kan antaga, att någon förändring, äfven om Stats-Utskottet funne den skäligen, nu skulle kunna medhinnas, dels ock därför, att

det icke är troligt, att Kammaren, med den rättvisa vördnad, den hyser för Stats-Utskottet, skulle finna behöfligt vidtaga en sådan. Skälet, hvarför jag yttrar mig, är, att jag tror, att det skulle vara fördelaktigt om reglementet kunde vid nästa riksdag undergå en förändring i vissa hänseenden; och då jag naturligtvis, såsom hvarje annan, lefver i ovisshet om jag då kan vara tillstädes, anser jag mig böra begagna detta tillfälle för att uttala min mening.

Riksgälds-kontoret har icke sedan 1866 erhållit något nytt och fullständigt reglemente. Reglementet har sedan den tiden dels åberopat innehållet af de förut utfärdade och dels upptagit vissa utdrag af dem, som Stats-Utskottet ansett vara nödiga för Fullmäktige äfven under en kommande period. Det är klart, att det skulle leda till en öfverflödigt vidlyftighet om reglementet vid hvarje riksdag i sin helhet omskrefves, såsom det skedde t. o. m. 1866 års riksdag; men det är nästan för mycket, att få smälta sju år på en gång och att under den dagliga utöfningen af fullmäktigebefattningen få gå tillbaka till så många års reglementen. Jag tror därför, att det vore lämpligt, att vid början af hvarje ny valperiod, således hvart tredje år, Fullmäktige finge ett fullständigt reglemente. Att vi allt framgent skulle lefva på 1866 års reglemente med tillägg af de nytillkomna, förekommer mig något otjenligt. Stats-Utskottet har också, för att underlätta öfversigten af ställningen, bifogat detta reglemente vissa tabeller, som onekligen äro i visst hänseende upplysande och som underlätta arbetet, särskildt för kommissariatet; men vid dessa tabeller måste jag göra den anmärkning, att de för dem, som icke ha annan kännedom om Riksgälds-kontorets ställning, äro vilseledande, i sådant hänseende får jag hänvisa till bilagan *litt. A.* vid nu föredragna memorial. Der förekommer, sid. 5, i afseende å 1864 års jernväglån, att detsamma utgjort 2,223,000 pund St., deraf dock blifvit förnytrade obligationer för endast 555,700 pund St. Enligt Riksdagens beslut hafva alla de obligationer af detta lån, som icke utlemnats till långifvaren, blifvit makulerade, och i den engelska noteringen upptagas de också numera riktigt endast till det utlemnade beloppet. Det kan då icke annat än väcka förvåning, att man i våra riksdagshandlingar finner dem upptagna till ett belopp, hvartill de aldrig uppgått. Vidare omförmåles sid. 6, bland statsverkets skulder "årliga anslaget till Hans Maj:ts Konungen, 300,000 R:dr", oaktadt detta icke är en skuld, utan ett fortgående anslag, som Riksdagen åtagit sig.

Bland kapitalskulderna upptagas jemväl fonden för Hjelmare kanals och slussverks samt Strömsholms kanals underhållande. I Riksgälds-kontorets räkenskaper finnas emellertid icke några så beskaffade skulder upptagna, och detta med rätta, ty det är blott fråga om depositum af säkerhetshandlingar, som ligga i Riksgälds-kontorets hvalf, och fullmäktige kunna icke på något sätt disponera öfver dem. Men att de ändock upptagas såsom skuld, kan jag icke anse rätt.

I afseende å anslag, beviljade vid olika riksdagar, iaktogs före 1866 års riksdag, att fullmäktige på anmodan af Stats-Utskottet, mot slutet af riksdagen inkommo med uppgift angående ställningen för den närmast kommande tiden, d. v. s. för den tid, som återstod af löpande året till den nya statsregleringsperioden, och med ledning

deraf infördes i reglementet underrättelse om hvilka utgifter återstode att utbetala. Stats-Utskottet gör nu på samma sätt, och infor drar mot slutet af riksdagen från fullmäktige uppgift öfver ställningen och hvilka anslag, som äro utbetalda eller kunna qvarstå; men på dessa utgifter fäster Stats-Utskottet icke i reglementet något afseende, utan upptager deri förhållandena sådana de voro den 1 Januari under löpande året. Följden deraf blir, att reglementet innehåller vilseledande uppgifter. Jag ber om förlåtelse för det jag kommer att gå något längre, än det nu föredragna memorialet föranleder, men då frågan rör uppställningen af reglementet i sin helhet och jag icke kommer att framställa något yrkande, torde det tillgifvas mig om jag fäster mig något äfven vid Stats-Utskottets näst efterföljande memorial. Jag mötes då först af rubriken "Under 1856 till 1858 års riksdag beviljade anslag, som ännu icke utbekommit". Alldenstund reglementet kommer att dateras någon dag i Maj månad detta år, borde man nu kunna antaga, att de under nämnda rubrik omförmälda anslag skulle innestå i Riksgälds-kontoret. Så är emellertid icke fallet, ty ganska många af dem äro antingen i sin helhet utbetalda, såsom t. ex. en del af det aldraförsta, upptaget under § 4. hela anslaget under § 8, mom. 2, o. s. v. Någon egentlig skada föranledes väl icke här af, men det torde icke kunna gillas, att reglementet icke så nära som möjligt visar ställningen vid den tid, då det utfärdas.

För tiden från och med 1868 begagnas en olika rubrik, upptagande "På Riksgälds-kontoret anvisade statsutgifter", utan att tillika omnämnas, att de ännu icke äro utbetalda. Rubriken är visserligen sanningsenlig; men om Riksdagen önskar att i reglementet erhålla uppgift allenast på statsutgifter, som vid reglementets utfärdande voro obetalda, vinnes detta icke, enär det befinnes att åtskilliga af dessa statsutgifter äro antingen till någon del eller i sin helhet utbetalda. Så t. ex. upptages under de anvisade statsutgifterna från 1868 års riksdag äfvensom från 1869 års riksdag anslag, som redan till fullo blifvit utbetalda. Från 1871 års riksdag upptages anslaget till jernväg mellan Vexjö och Carlskrona med hela beloppet, änskönt deraf blifvit utbetalda 433,333 $\frac{1}{2}$ R:dr. Från sistnämnde riksdag upptages jemväl anslaget till liqviderande af staden Stettins fordran hos Svenska staten. Det ser nästan ut som om staden Stettin fått vänta temligen länge på sina penningar. Jag kan emellertid upplysa, att medlemmen redan äro utbetalda, och jag har här i min hand en vidimerad afskrift af kvittot, på det den, som deraf vill taga kännedom, må dertill vara i tillfälle.

Väl har jag hört uppgifvas, att anledningen, hvarföre man upptoge ziffror, som icke öfverensstämde med verkliga förhållandena, vore den, att tabellerna angäfvit ställningen den 1 Januari, och att man ville, att reglementet dermed skulle öfverensstämma. Mig synes emellertid, att reglementet borde upptaga ställningen sådan denna är vid dess utfärdande, oberoende af tabellerna, som hafva ett annat ändamål.

Såsom jag redan nämnt, vill jag icke för närvarande påyrka någon förändring, men jag har trott mig böra fästa uppmärksamheten

på de förhållanden, som synas mig antyda en oegentlighet i reglementets uppställning.

Friherre Funck: Då den siste aktade talaren icke gjort något bestämdt yrkande, kunde jag visserligen inskränka mig till att stillastående låta hans yttrande gå förbi. Jag anhåller emellertid att få göra några korta erinringar vid hans anförande.

I likhet med honom, måste jag erkänna, att åtskilliga förändringar i reglementets uppställning kunde vara både nyttiga och nödiga. Jag får dock fästa uppmärksamheten på, att den nu klandrade uppställningen vidtagits redan 1867 och att detta års reglemente upprättats i enlighet med fjolårets. Stats-Utskottet hade föreställt sig, och detta, såsom jag tror, icke utan skäl, att, derest fullmäktige ansett en förändring i ifrågavarande hänseende vara erforderlig, herrar fullmäktige då skolat derpå fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet, helst kommunikationerna mellan Utskottet och fullmäktige äro ganska lätta och jemväl ganska talrika. Jag är också öfvertygad, att Stats-Utskottet, med den rättvisa vördnad, det hyser för fullmäktiges ordförande, skulle vidtagit de förändringar, Herr ordföranden nu förordat. Jag hoppas och förmodar således, att, om Herrar fullmäktige fortfarande skulle anse dessa förändringar nödiga, Stats-Utskottet vid nästa riksdag får ett meddelande om fullmäktiges önsknings, i stället att först efteråt få erfara dem i form af klander.

Den aktade talaren nämnde, att reglementet icke innehölle sanning; men jag tror, att han måhända sjelf vederlagt sig, då han tillika erinrade, att tabellen litt. A. anger ställningen vid 1871 års slut. Då vågar jag påstå, att hvarje siffra är fullkomligt sanningсенlig.

Måhända är den form, som begagnats, icke fullt riktig; men äfven i detta hänseende torde åsigtorna vara delade, och för min del tror jag, att det ligger mera säkerhet för siffrornas riktighet, om dessa upptagas efter en afslutad hufvudbok och icke efter ett balans-extrakt, som hastigt nog får utskrifvas. I allt fall kan ställningen icke uppgifvas sådan den är vid reglementets daterande, ty ställningen varierar, till följd af liqvider, ständigt och jemnt, så att den kan hafva förändrats ganska väsendtligt på de dagar, ärendet hvilade på Riksdagens bord. Anledningen hvarföre Stats-Utskottet vid riksdagens slut infordrat detta balans-extrakt är också egentligen den, att Utskottet må hafva tillgång till detsamma vid uppgörande af stats-regleringen, på det man må kunna bilda sig ett begrepp om huru denna kommer att gestalta sig.

Jag förmodar, att nästa Riksdags Stats-Utskott icke lär erindrande sig att göra de ändringar i reglementet, som påfordras, men tror mig tillika ega skäl påstå, att denna Riksdags Stats-Utskott saknat all anledning göra förändring i den form, som nu under sex år iakttagits.

Herr Wallenberg: Utan att vid denna riksdag vilja framställa något bestämdt yrkande, tillåter jag mig dock instämman i den

af Grefve Hamilton uttalade önskan, och skulle, för min del, anse tjenligt att åtminstone hvart sjetten år en fullständig omarbetning vidtoges med Riksgälds-kontorets reglemente. Jag skulle tro, att till den ändan vore tjenligt, att fullmäktige i Riksgälds-kontoret ingåfve till Stats-Utskottet, på samma sätt som fullmäktige i Riksbanken nu gjort till Banko-Utskottet, *förslag* till nytt reglemente, som kunde läggas till grund för den vidare behandling af Utskott och Riksdagen som erfordras.

Friherre af Ugglas: Det må vara, att Stats-Utskottet denna riksdag ej haft anledning att förändra den form, under hvilken Riksgälds-kontorets reglemente de sednare åren framträd, men detta synes mig ej hindra, att vid en diskussion i Kammaren framställa de önsknningar, som af en och annan kunna hysas, och jag har så mycket mera skäl att härntinnan uttala min mening, som jag så kort tid varit fullmäktig, att mina önsknningar i förevarande hänseende ej kunnat komma Stats-Utskottet tillhanda på det sätt, som en föregående talare ansett hafva varit lämpligast, eller att fullmäktige i Riksgälds-kontoret i frågan bort kommunicera sig med Utskottet.

Jag för min del anser det ej vara nog, att reglementet angifver ställningen vid årets början, utan att det bör framställa förhållandena så nära den tidpunkt, vid hvilken det utgifves, som möjligt. Så skedde före år 1866 och jag kan ej finna annat, än att det skulle vara ganska lätt att äfven för framtiden iakttaga ett sådant förfaringssätt. Jag hoppas, att ett blifvande Stats-Utskott skall taga denna fråga i närmare skärskådande.

Då jag nu har ordet, ber jag att få fästa uppmärksamheten på en förändring, som, enligt min tanke, borde iakttagas i blifvande reglementen, ehuruval densamma ej vid denna riksdag kan verkställas, emedan sådant ytterst blir beroende på framställning från Kongl. Maj:t. I reglementet kvarstår nemligen anslag sedan 1856—1858 och 1859—1860 årens riksdagar, hvilka anslag aldrig vidare kunna komma i fråga att utbetalas, och hvilka år efter år upptaga en paragraf i reglementet. Så finner man t. ex. utaf ett vid 1859—1860 årens riksdag för verkställigheten af förenklingar af beskattningsväsendet samt de nya jordeböckernas afslutande och granskning, beviljadt anslag å 74,100 rdr, upptaget ett återstående belopp af 163 rdr 4 öre. Går man igenom reglementet, finner man likartade anslag upptagna, och jag tror, att det skulle vara särdeles önskligt, att dessa belopp helt och hållet borttoges ur reglementet. För min del vill jag ej framställa något yrkande derom, emedan jag anser sådant ej böra ske utan framställning från Regeringens sida, men då jag ser chefen för Finans-departementet närvarande, hoppas jag, att han till en kommande riksdag skall egna saken behörig uppmärksamhet.

Med anledning af Grefve Hamiltons yttrande, ber jag emellertid att såsom min önskan få uttala, att reglementet måtte uppgöras mera i öfverensstämmelse med förhållandena vid den tid det utgifves, än nu är fallet, hvilket icke synes mig böra möta synnerliga svårigheter.

Herr Statsrådet Wærn: Med anledning af den siste talarens yttrande, anhåller jag endast få nämna, att fullmäktige i Riksgäldskontoret hafva brukat att i slutet af hvarje år, i sammanhang med redogörelsen för den finansiela ställningen, till Finans-departementet uppgifva hvilka af dessa anslag fullmäktige ansett vara af beskaffenhet att antagligen icke komma att utgå. Så skedde äfven sistlidet år, och öfver fullmäktiges skrifvelse i denna del inhemtades yttrande från Statskontoret och Kammar-kollegium, men de upplysningar, som dervid vunnits, att dessa anslag möjligen kunde fortfarande vara behöfliga, hafva föranledt dertill, att Kongl. Maj:t ej ansett sig böra föreslå deras borttagande. Hvad specielt vidkommer det af den förste talaren omnämnda anslaget till jordeböckernas avslutande och granskning, anhåller jag att få nämna att under detta år utgift förekommit å detsamma.

Hvad angår den af åtskilliga talare här uttalade önskan, att reglementet så uppställdes, att derigenom i möjligaste mätto angäfvades den ställning, som företedde sig vid tiden för dess utfärdande, vill jag ej mycket inlåta mig derpå. Det är möjligt, att en sådan redogörelse skulle låta sig verkställa, och att sådant vore ändamålsenligt; till grund för densamma skulle då naturligtvis läggas en uppgift från fullmäktige i Riksgäldskontoret till Stats-Utskottet. Men dervid vill jag dock betona vigten af att i reglementet fortfarande måtte upptagas ställningen den 1 Januari. Må gerna derjemte inrymmas uppgift om ställningen en viss dag under det löpande året, blott tillika angifvas förhållandena den 1 Januari. Om detta underlåtes, skulle tabellen komma att innehålla en mängd uppgifter på olika anslag, hvilka ej kunde återfinnas i reglementet, enär de siffror, som i detsamma förekomma, skulle till följd af under det löpande året skedda utgifter å anslagen i allmänhet skilja sig från tabellen, något som skulle medföra ganska stora olägenheter och i synnerhet försvåra all öfverblick, om man ville betrakta ställningen under föregående år. Jag har ej något emot, att en sådan förändring sker, hvarigenom, att jag så må säga, reglementet bringas upp till den dag, hvars datum det bär, men jag håller framför allt på, att det måtte tillika angifvas ställningen den 1 Januari.

Grefve Hamilton, Ordföranden i Stats-Utskottets Riksgäldsförvaltningsafdelning har beklagat sig deröfver, att jag först här framställt anmärkningar mot reglementet och ej begagnat den utväg, som kunnat stå mig till buds, att söka förmå fullmäktige att ingå till Stats-Utskottet med en anmälan om behovet af förändringars vidtagande i detsamma. Jag medgifver, att ett sådant klander skulle varit befogadt, om jag *nu* sökt att åstadkomma någon förändring i hvad Stats-Utskottet föreslagit, men detta har jag ej gjort. För min del var jag redan fullmäktig år 1866. Jag har således följt med alla de förändringar, reglementet undergått sedan denna tid och har derföre ej någon synnerlig svårighet att reda mig dermed, men för de nya fullmäktige, som inkomma, torde det medföra ganska stora svårigheter. Jag erkänner, att icke för hvarje riksdag ett nytt och fullständigt reglemente behöfver upprättas, utan tror jag det vara till-

räckligt, att sådant sker vid hvarje valperiods början eller till och med, såsom en föregående talare föreslog, hvarjt sjette år, men jag anser det likväl vara alldeles nödvändigt, att omredigering af reglementet någon gång sker, och det var derföre som jag begagnade tillfället att yttra mig, på det att saken måtte komma under pröfning vid nästa riksdag, då jag ej vet, om jag deltagar i Kammarens och fullmäktiges öfverläggningar och beslut.

Så vidt jag kunde höra, gjorde ej ordföranden i Stats-Utskottets Riksgälds-afdelning mer än en anmärkning mot mitt förra yttrande, och denna afsåg hvad jag skulle hafva sagt derom, att väl tabellerne innehålla sanning, men ej reglementet. Jag vill visserligen medgifva, att man af reglementet kan *leta sig till*, att det verkligen innehåller en sann framställning af förhållandena, men jag ber dock någon af Kammarens ledamöter, som ej är Riksgälds-fullmäktig och således ej fullständigt satt sig in i dessa förhållanden framtaga reglementet och läsa pag. 24, der rubriken lyder: "Under 1865 och 1866 års riksdag på Riksgälds-kontoret anvisade, ännu icke bestridda stats-utgifter". Då detta läses i ett reglemente, dateradt i Maj, skulle man väl förmoda, att alla under samma rubrik förekommande utgifter ej vore bestridda, men detta är icke förhållandet. Redan af det först förekommande anslaget är en del utbetald. För de under och efter 1868 års riksdag beviljade anslagen har man ur rubrikerna borttagit orden "ännu icke bestridda", hvilket gör dem riktigare, men då flera af dessa anslag äro utbetalda, t. ex det pag. 37 förekommande å 116,838 R:dr till staden Stettin, irågar man sig ej utan skäl hvarföre de upptagas i ett reglemente, som icke skall gälla förr, än det vid riksdagens slut blir fullmäktige meddeladt. För flertalet af riksdagsmän medför detta den olägenhet, att de utgifter, som enligt reglementet åligger Riksgälds-kontoret, icke öfverensstämma med dem, som upptagas i det Stats-Utskottets förslag öfver Riksgälds-kontorets ställning, som vi inom få dagar hafva att förvänta. Uppställningen synes mig derföre vilseledande, och om än fullmäktige kunna utreda det verkliga förhållandet och lätteligen förskaffa sig kännedom om, huruvida vissa utgifter helt och hållet eller till någon del verkligen äro bestridda, tror jag det dock vara svårt för andra att häraf få en tillförlitlig ledning för bedömandet af ställningen, då, utan att derom något finnes nämndt, åtskilliga anslag, som äro upptagna bland ej verkställda utgifter, äro dels till någon del dels i sin helhet bestridda. Uti chefsens för Finans-departementet uttalade önskan att, likasom hittills, en tabell måtte bifogas reglementet, innehållande ställningen den 1 Januari, det år Riksdagen hålles, kan jag ej annat än instämma. Det är onekligen en förtjenst hos reglementet, att det meddelar en fullständig och riktig uppgift på ställningen den 1 Januari, hvilket är af stort gagn, om man vill följa Riksgälds-kontorets verksamhet och öfverse statens finansiela ställning under det löpande året.

Herr Ekman, Carl: Jag ber att, med anledning af den siste talarens yttrande angående de förekommande oriktigheterna i uppställningen af reglementet, få hänvisa till öfverskriften på pag 21:

“Vid 1872 års början återstående utgifter till följd af extra statsregleringen vid föregående riksdagar“. Sedermera komma under denna gemensamma öfverskrift de olika Litt., hvarest upptagas alla de anslag, som vid föregående riksdag beviljats, men som icke varit vid ofvannämnda tidpunkt, d. v. s. vid 1872 års början, till hela beloppet eller någon del deraf utbetalda. Man må mot reglementet göra huru många anmärkningar som helst, som gå derpå ut, att det kunnat vara enklare och bättre än nu, men jag tror dock, att, med bibehållande af den gamla uppställningen, det ej kunnat vara möjligt för Stats-Utskottet att redigera här förekommande paragrafer annorlunda, än som skett.

Härefter föredrogos och biföllos §§ 1, 2 och 3 i förslaget samt Utskottets å sidan 1 gjorda hemställan.

Föredrogos ånyo och biföllos Stats-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda memorial:

N:o 78, med förslag till stadganden i Riksgälds-kontorets reglemente, angående de vid föregående riksdagar beviljade, men ännu icke utbetalda statsbidrag;

N:o 79, angående anvisande af medel till utbetalning af det för Nässjö—Oskarshamns jernvägsanläggning beviljade statsbidrag.]

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda memorial N:o 84, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om beredande af garnison i Carlskrona samt om användandet af det vid 1871 års lagtima riksdag beviljade extra anslag af 65,000 R:dr till uppförande af stall- och ridhusbyggnader för fyra åkande batterier af Vendes artilleriregemente.

Herr Ekman, Carl: Då jag var förhindrad att deltaga i den slutliga öfverläggningen inom Utskottet, när nu föredragna voteringspropositionen beslöts, men jag redan vid en föregående behandling af frågan hade erfarit, att flera Utskottsledamöter voro eniga derom, att en gemensam votering borde skilja emellan de olika beslut hvori Kamrarne stannat, så anhöll jag att få antecknadt, att jag icke deltagit i den öfverläggning inom Utskottet, som i ärendet egt rum. Jag önskade få denna anteckning gjord, för att här i Kammaren kunna få tillfälle att utveckla de skäl, hvori jag anser att denna fråga är af beskaffenhet att ej kunna genom gemensam votering afgöras.

Då det i Riksdags-ordningens § 65 sägs, att, när i fråga om statsutgifter Kamrarne fatta stridiga beslut, skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori vardera förut stannat, så tror jag för min del, att detta ej kan eller får tydas

så, att jemväl i hvar och en fråga, som *eger sammanhang med* någon vid föregående eller närvarande riksdag beviljad statsutgift, och derom Kamrarne stannat i olika beslut, sådan votering skall anställas, utan jag föreställer mig, att denna grundlagens föreskrift endast har afseende på statsutgifter som äro i fråga att *beviljas*, dessas egenskap, belopp och sättet för deras användning.

Då jag, med denna uppfattning, ser till huru förhållandena i nu föreliggande fall gestalta sig, så har jag icke kunnat finna, att någon *statsutgift* är i fråga, enär den redan vid en föregående riksdag blifvit af Kamrarne beslutad och Kongl. Maj:t i den aflättna nådiga propositionen ej tillkännagifvit, att det då beviljade anslaget återställes till Riksdagens fria disposition, utan endast begärt, att det på annat sätt skulle få användas.

Visserligen blifver resultatet af ett bifall till Kongl. propositionen detsamma, som om det vid föregående riksdag till stall och ridhus i Carlskrona beviljade extra ordinarie anslag återstälts och ett nytt anslag nu beviljats för dylika byggnaders uppförande i Landskrona, men det synes mig likväl, att detta förhållande icke bör få inverka på Kammarens beslut i frågan, utan att, då den behöriga formen ej blifvit iakttagen, Kongl. Maj:ts nådiga proposition i den del, hvarom den föredragna voteringspropositionen handlar, måste anses såsom af denna Riksdag icke bifallen, då Kamrarne derom fattat mot hvarandra stridiga beslut.

Skulle Kammaren annorlunda tillvägagå och genom sitt godkännande af voteringspropositionen medgifva att frågor af den beskaffenhet, som den nu föreliggande, kunna genom gemensam votering emellan båda Kamrarne afgöras, så är, efter mitt förmenande, ett prejudikat lemnadt, som kan medföra högst betänkliga följder, hvilka jag nu icke behöfver att närmare utveckla, emedan de af hvarje ledamot af Kammaren lätt kunna inses.

Jag har önskat att få till protokollet uttala denna åsigt och vet för öfrigt, att det är talmannens pligt att vaka öfver grundlagarnes efterlefnad samt tryggar mig dervid att så äfven sker.

Grefve af Ugglas: Jag anser mig skyldig att tillkännagifva, att jag inom Utskottet, vid den korta öfverläggning, som der försiggick, uttalade samma åsigt, som här blifvit framställd af den föregående talaren. Efter ett noggrannt genomgående af de grundlagsparagrafer, som omhandla ärendenas beredning, och behandling jemte de tillfällen, der gemensam votering bör ega rum, har jag ej funnit annat, än att bestämmelserna om en sådan votering, på sätt i 65 § Riksdags-ordningen och 69 § Regerings-formen angifves, måste afse uppgörandet af den statsreglering, Riksdagen har att ombesörja, och att således en fråga, som icke medför en statsutgift, utan endast *rörelse* en statsutgift, icke enligt grundlagens mening bör dragas under gemensam votering.

Då jag emellertid af andra personer, för hvilkas erkända förmåga att tolka grundlagen jag böjer mig, hört en annan uppfattning, och då dertill kommer, att jag anser, att Kammaren bör begagna sig af det vapen, den i afgöranderätten af ett dylikt ärende eger, endast om

den har full visshet att den för sitt handlingssätt har fast stöd i grundlagen, har jag ej ansett mig inom Utskottet böra framställa ett bestämdt yrkande mot den afgifna voteringspropositionen.

Herr Faxe: Äfven för mig har det synt, som denna fråga icke vore af beskaffenhet att böra föranleda till en gemensam votering. Jag medgifver, att i 65 § Riksdags-ordningen står, att *i fråga om statsutgifter* skall gemensam votering ega rum; men jag tror, att denna paragraf bör läsas i sammanhang med 69 § Regeringsformen, som säger: "Då Stats-Utskottets förslag rörande antingen statens reglerande eller bevillingens derefter lämpade hela belopp, eller hvad till Riksgälds-kontorets utgifter och inkomster hörer eller grunderna för Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning, till pröfning hos Riksdagen förehafves, gälle hvad angående behandlingen af Utskottets afgifna förslag uti Riksdags-ordningen stadgas". Om jag då läser denna paragraf tillsammans med 65 § Riksdags-ordningen, blir den rätta bestämmelsen följande: "då Stats-Utskottets förslag rörande antingen statens reglerande *i fråga om statsutgifter* eller bevillingens derefter lämpade hela belopp etc." Jag bör då vidare tillse om det ämne, som nu föreligger, tillhör den statsreglering som denna Riksdag har att verkställa, och jag finner dervid, att Kongl. Maj:t icke återlemnat till Riksdagen det ifrågavarande anslaget, icke afsagt sig rättigheten att begagna detsamma, för det ändamål, hvartill detsamma blifvit beviljadt, utan endast föreslagit Riksdagen att använda det på annat sätt. Det är således icke ett nytt anslag och tillhör icke den statsreglering, som denna Riksdag har att uppgöra; hvilket än tydligare följer deraf, att detsamma icke kommer att upptagas i budgeten för innevarande år, ej eller i det så kallade finansbetänkandet, det verkar icke på beloppet af den bevilling, som nu skall bestämmas, emedan det redan förut är beviljadt och innefattas under de utgifter, som skola fyllas med den vid förra lagtima riksdagen bestämda bevilling. Hade Kongl. Maj:t förklarad, att han icke ville begagna detta anslag utan begärt ett nytt anslag, är det alldeles uppenbart, att det tillhört denna statsreglering; men detta har icke Kongl. Maj:t gjort utan blott begärt att få använda det på annat sätt. På dessa skäl anser jag, lika med föregående talare, att gemensam votering i denna fråga icke bör ega rum; men naturligtvis böjer äfven jag mig för hvad Herr Talmannen anser lämpligt och har icke något yrkande att framställa. Jag har blott velat tillkännagifva min åsigt i denna sak.

Herr Lagerstråle: Med anledning af de stridiga åsikter, som blifvit framställda om befogenheten af en gemensam votering i denna fråga, torde det tillåtas mig att meddela den upplysning, att ärendet utgjort föremål för öfverläggning i Talmanskonferensen och att der, oaktadt af en ledamot framställdes tvekan, huruvida ärendet borde genom gemensam votering afgöras, med undantag af denna ledamot samtliga de öfrige voro af den åsigt, att, enligt Riksdags-ordningens föreskrift, frågan på detta sätt borde finna sin lösning. Det visar sig nemligen, att de 65,000 R:dr, hvarom här är fråga, blifvit vid

föregående riksdag anvisade till ett annat ändamål, än det som nu af Kongl. Maj:t är föreslaget för dess användande. Det kan väl icke bestridas, att frågan om uppförande af stall och ridhus i Landskrona faktiskt är frågan om en statsutgift, och att det förslag, som af Kongl. Maj:t derom blifvit framställt, bör på samma sätt, som andra frågor om statsutgifter, lösas. Den omständighet, att en lika summa blifvit vid föregående riksdag till ett annat ändamål anvisade på ett annat ställe, under sådana förhållanden att det icke kan för det nu föreslagna behovet blifva disponibelt, inverkar väl icke på bestämmandet af sjeifva formfrågan. Ser man på innehållet af Kongl. Maj:ts proposition, hemställer den, att, för den händelse att Riksdagen skule bifalla, att det under 4:de hufvudtiteln uppförda anslag till marinregementet af 248,228 R:dr 40 öre, i den mån det genom regementets indragning blefve disponibelt och följaktligen skulle enligt 1871 års lagtima riksdagsbeslut till statsverket ingå, måtte ställas till Kongl. Maj:ts förfogande att till erforderligt belopp användas för upprätthållande af garnison i Carlskrona, intilldess detta behof blefve på annat sätt uppfyllt, Riksdagen jemväl måtte medgifva, att det extraordinarie anslag af 65,000 R:dr, som i nu gällande riksstat finnes i Landtförsvars-departementet anvisadt till stall och ridhus i Carlskrona, finge i stället användas till uppförande af dylika byggnader i Landskrona. Det första vilkoret har af Riksdagen, genom Kamrarnes nyligen fattade beslut, blifvit godkänt; den andra delen af frågan återstår att afgöra. Det är visserligen att erkänna, att icke hvarje bestämmelse, som har sammanhang med en statsutgift, skall på detta sätt afgöras; men frågan, om dessa medel skola få användas till ändamål, hvars fyllande icke kan vinnas utan en förut icke beslutad statsutgift, är dock emellertid af den beskaffenhet, att den på detta sätt måste lösas. Oberoende således af den enes eller andras enskilda önskan i sjelfva saken för anslaget användande på det ena eller andra stället, synes mig, som förevarande formfråga icke bör på annat sätt bringas till slut, än betänkanDET innehåller, och jag vågar uttala den åsigt, att den föreslagna voteringspropositionen må af Kammaren godkännas.

Herr Rydin: Jag instämmer med den siste talaren, att denna fråga hör till dem, som skola genom gemensam votering afgöras. Om man går ut från den grundsats, som uppställles i afseende å gemensam votering, att andra frågor icke kunna blifva föremål för gemensam votering, än sådana som icke kunna förfalla, hafva vi här att tillse, huruvida denna fråga är af den natur, att den kan förfalla eller icke? Som frågan rör en statsutgift är den af natur att i enlighet med Riksdagsordningens § 65 afgöras genom gemensam votering. Den rör visserligen hvarken en statsutgifts belopp eller dess upphäfvande eller minskning men är likaväl så förbunden med sjelfva statsbehovet, att den fordrar ett positivt afgörande från Riksdagens sida. Då Kongl. Maj:t, såsom administrationens hufvud, har rättighet att vidtaga alla de åtgärder, som han anser för riket gagneliga, är det klart, att han i detta hänseende bör kunna ega att fritt verka

inom de gränser, som äro bestämda för hans makt. Hvilka gränser äro i detta afseende bestämda för honom? Jo, å ena sidan den allmänna lagen, och å andra sidan Riksdagens beskattningsrätt samt, hvad denna fråga särskildt angår, den af Riksdagen uppgjorda riksstaten. Hvarje riksstat innehåller inskränkande band på Konungen såsom förvaltningens öfverhufvud; Konungen måste således, för att han skall kunna fritt röra sig i detta hänseende, om dessa band besvära honom, vända sig till Riksdagen, och det är gifvet, att han icke kan vidtaga någon åtgärd sjelf för att få dem lossade. Ett sådant hinder ligger i 65 § Riksdags-ordningen, som säger att "dessa medel må icke annorlunda användas, än fastställt blifvit". Nu har Konungen funnit, att ifrågavarande medel icke kunna användas till det ändamål, hvarför de blifvit fastställda, och då måste han, för att kunna använda dem till annat ändamål, vända sig till Riksdagen och begära, att Riksdagen lossar på det band, som ligger i den förut uppgjorda riksstaten. I afseende härå kan Riksdagen förklara, att den vidhåller sitt beslut eller att den går Konungens önsknningar till mötes. Men klart är, att denna fråga aldrig kan blifva af annan natur, än hvilken statsregleringsfråga som helst. Konungen begär i andra fall af Riksdagen, att Riksdagen måtte bevilja det eller det anslaget och att han, med den inskränkning, som nemligen ligger i sjelfva anslagets föremål, må kunna verka för det eller det ändamålet. Nu begäres, att ett anslag, som förut blifvit bestämdt, måtte ändras; till följd deraf är det ett modifieradt anslag, hoc est, om det icke *är* ett nytt anslag, måste det åtminstone *betraktas* såsom ett nytt anslag, och således då frågan är inne på den bogen, att ett nytt anslag begäres, följer det samma regel, som gäller för alla andra anslag, att det skall genom gemensam votering afgöras.

Här har man förespeglat vådorna och konsekvenserna af en sådan åsigt. Dessa vådor tror jag icke blifva farliga af det prejudikat, som vi nu här skulle göra. Jag anser deremot, att det vådliga ligger deri, att Kongl. Maj:t sjelf framställt en sådan proposition, som den ifrågavarande, och, utan att framlägga hela organisationsförslaget, begärt en så beskaffad ändring i en specialitet som rubbar den en gång fastställda planen; och på detta sätt har möjligen anväts vägen för representationen, att, sedan den vid en föregående riksdag beslutit en utgift, förfara på enahanda sätt och säga, att hvad Kongl. Maj:t ansett sig kunna göra, kunna vi också göra. Men detta är en sak, som härvid naturligtvis icke kan tagas i betraktande; här är nu blott det formela af frågan, som vi hafva att fästa oss vid.

Vidare har man fäst upp märksamheten på att det skulle kunna uppstå andra vådor härå, så att man möjligen skulle kunna tänka sig, att en enskild riksdagsman kunde vilja väcka motion om, att anslag, en gång gifna till Kongl. Maj:t, skola ändras, och på detta sätt skulle man komma in på den gemensamma voteringens väg, nemligen att icke något enda anslag skulle vara säkert, sedan det en gång vid en föregående statsreglering blifvit bestämdt, utan kunna rubbas under statsregleringsåret genom gemensam votering. Men i detta afseende ber jag få fästa upp märksamheten på, att det hör till

de frågor, som är af den natur, att de kunna förfalla; ty ingen enskild riksdagsman kan, med afseende på en gång fastställd riksstat, hafva större makt, eller hans motion kan icke föranleda till annat, än att Riksdagen petitionsvis begär, att Kongl. Maj:t i det hänseendet ville göra den och den ändringen i den föregående staten; och då äro vi inne på den frågan att förändra en lag, som blifvit af Riksdagen antagen och af Kongl. Maj:t fastställd. En rubbning af en så beskaffad lag, som afser det förflytna, kan naturligtvis aldrig af Riksdagen vidtagas. Hvarje förslag i det hänseendet kan icke föranleda till annat än en petition eller en underdånig skrifvelse och då hör en så beskaffad fråga, som hvarken rör en statsutgifts belopp, ej heller kan medföra minskning eller upphäfvande af det förut beviljade anslaget, till dem, som kunna förfalla, och som skola förfalla. Då deremot Kongl. Maj:t sjelf framkommer och begär ändring i den stat, som gäller för det löpande året, kan detta icke betraktas annat än som en så beskaffad rättighet, som Kongl. Maj:t utöfvar vid hvarje riksdag, då, på samma gång han begär anslag för det följande året, han också äskar tillägg till det löpande årets statsreglering för deri möjligen uppkomna brister; och om Kongl. Maj:t har rättighet att på så sätt ändra löpande årets statsreglering och kan begära tilläggsanslag deri, och sådant icke är en fråga, som icke kan förfalla, är det också klart, att Kongl. Maj:t äfven har rättighet att komma till Riksdagen och begära, att en ändring må ske i den redan fastställda statsregleringen. *Tillägg* till statsregleringen och *ändring* i statsregleringen måste hafva samma karakter och innefatta endast förändring i den nuvarande staten; kan det förra blifva föremål för gemensam votering, måste äfven den sednare kunna så behandlas.

På denna grund anser jag för min del, huru betänkligt det än må synas, att nu i Riksdagens sista stund denna fråga blifvit väckt, att Riksdagen icke har något annat att göra, än att anse denna fråga vara en af dem, som enligt 65 § Riksdags-ordningen *bör* och *skall* afgöras genom gemensam votering.

Herr Nordström: Hvad den sednaste talaren anförde kunde förtjena att upptagas till behörigt öfvervägande, derest fråga nu vore om att stifta *ny lag* om de fall, der gemensamma omröstningar, i händelse af olika meningar Kamrarne emellan, borde företagas. Men om något sådant är nu icke fråga, utan deremot om rätta tolkningen och tillämpningen af en redan befintlig lag i ämnet. Härvid får man icke glömma, att grundprincipen för organisationen af vår nuvarande representativa författning är ett *tvåkamarsystem*, hvari hvardera Kamraren, enligt regeln, skall jemlikt Riksdags-ordningens egna ord: "i alla frågor hafva lika behörighet och myndighet", och hvaraf logiskt följer, hvad ock Riksdags-ordningen uttryckligen yttrar, att hvad Kamrarne sammanstående besluta, det vare Riksdagens beslut, att, om de ej blifva om *ett* beslut ense, frågan anses för den riksdagen hafva förfallit. Från denna väsentliga grundsats är ett viktigt undantag gjordt och stadgadt, nemligen för frågor om statsutgifter och bevilning, samt om Riksbankens och Riksgälds-kontorets styrelse

och förvaltning äfvensom inkomster och utgifter. Här förvandla sig båda Kamrarne, om deras hvar för sig fattade beslut äro oförenliga, till en *enkammare*, hvilken genom gemensam omröstning bestämmer, efter den dervid utfallna röstpluraliteten, Riksdagens definitiva beslut. Detta undantag är en nödvändighet; det är Riksdagen, som beviljar och definitivt reglerar statsutgifternas belopp för godkända ändamål; det är ock Riksdagen, som allena eger bestämma öfver Riksbankens och Riksgälds-kontorets förvaltning, inkomster och utgifter; ett definitivt beslut derom är således en nödvändighet, och det slutliga medlet derför är den gemensamma omröstningen, men undantaget från regeln får ej sträckas utöfver dess motiv och bokstaf.

Är nu den fråga, för hvars slutliga lösning Stats-Utskottet i förevarande fall tillstyrker gemensam omröstning, hänförligt till någon af dem, som grundlagen förklarar böra sålunda lösas? Uppenbarligen, icke, så vidt jag förmår fatta. Den gäller icke någon ny statsutgift, ty denna blef allaredan under nästföregående riksdag definitivt beviljad, och kommer således icke att med något hittills opåräknadt belopp öka budgeten hvarken för nästa, eller innevarande år; den gäller endast, huruvida ifrågavarande 65,000 R:dr må få användas i stället för till stall och ridhus i Carlskrona, till uppförande af dylika byggnader i Landskrona. Andra Kammaren har bifallit propositionen derom, men Första Kammaren tills vidare afslagit den, i anseende till bristande fullständig utredning af saken, men sjelfva utgiften är derigenom icke återkallad i afseende å Carlskrona. De skiljaktiga besluten vända sig endast om en ordsfråga.

Det gifves en taktik att iakttaga äfven vid framställningen af de förslag, med hvilka regeringen finner skäligen att inför Riksdagen uppträda. Hade uti förevarande fall regeringen förklarat sig vilja till statskassans förman återställa nämnda anslag, emedan det i anseende till inträffade nya omständigheter och förhållanden för det närvarande icke med fördel kunde för det ursprungliga ändamålet användas; men derefter eller tillika begärt, att lika stort belopp måtte beviljas för erforderliga byggnaders uppförande i Landskrona, så hade derigenom en ny anslags- eller utgiftsfråga, åtminstone formelt, uppstått och den hade då, om så blifvit nödigt, kunnat såsom ett sammanhängande helt enligt 65 § Riksdags-ordningen behandlas. Ville någon härvid invända, att effekten dock kunnat blifva densamma, så svaras derpå: må vara, men *behörig form* för slutliga afgörandet hade ock då varit sjelfgifven, och all anledning till de tvister om det formela förfaringssättet, som nu här framträd, alltså saknats.

Vid hvarje utöfning af den offentliga magten spelar den fastställda *formen* en högst väsentlig rol. Det är den, som vare sig på rättsskipningens eller förvaltningens område bestämmer utöfningens befogenhet och hindrar den att öfverskrida sina gränser; det är ock den fastställda *formen*, hvars noggranna iakttagande är egnadt att hindra den ena Kammaren att göra försök till ingrepp i den andras rättigheter, att hindra tvåkammerssystemet att urarta till ett enkammerssystem med alla dess vådor, och att förebygga att Riksdagen ej må öfverskrida den maktbefogenhet, som grundlagen henne tillagt.

Carlskrona.

Carlskrona, eller Landskrona: hvilkendera, som må få företrädet, påkallar det dock ej, såsom regeringens proposition nu är ställd, någon ny statsutgift eller ökad budget, och hvarken med grundlagens anda eller dess tydliga bokstaf vore det alltså öfverensstämmande, att genom anställande af gemensam omröstning här låta tvåkammarsystemet vika för enkammaren. Jag kan således med min röst ej godkänna den föreslagna gemensamma omröstningen och hemställer om afslag å propositionerna.

Hans Excellens Herr Grefve Sparre: Den tvekan, som uppstått och af åtskilliga talare här blifvit uttalad, huruvida denna fråga kan blifva föremål för gemensam votering, kan jag icke dela. Jag tror, att Utskottet handlat fullt lagligt, då det här framställt förslag till en sådan gemensam votering. Då båda Kamrarne fatta stridiga beslut i fråga om statsutgifter, innehåller 65 § Riksdags-ordningen, att en sådan tvist skall slitas genom gemensam votering; och detta måtte väl framför allt gälla en sådan fråga om statsutgifter, der Riksdagen eger fatta ovilkorligt beslut. Att det nödvändigt skall vara fråga om nya statsutgifter för den riksdag då staten uppgöres, derom finnes icke något stadgadt i grundlagen, och huru man än må betrakta den fråga som nu är under behandling, innefattar äfven den en ny statsutgift, då Kongl. Maj:t under förutsättning, att den i 1:sta punkten af den Kongl. propositionen framställda begäran, att anslaget till marinregementet måtte ställas till Kongl. Maj:ts förfogande, blefve bifallen, föreslagit, att det extraordinarie anslag af 65,000 R:dr, som vid förra riksdagen anvisades till stall och ridhus i Carlskrona, finge i stället användas till uppförande af dylika byggnader i Landskrona. Jag kan således för min del icke finna, att Kammaren lagligen kan undandraga sig att godkänna den af Utskottet nu föreslagna voteringspropositionen.

Grefve Hamilton, Henning: Då denna fråga utgjorde föremål för öfverläggning i Talmanskonferensen, voro samtliga öfrige ledamöter af den mening, att frågan otvifvelaktigt borde utgöra föremål för gemensam votering. Den ende, som häremot hyste betänkligheter, var jag, och jag anser mig därför skyldig att här upprepa hvad jag inom talmanskonferensen anförde till stöd för min afvikande mening.

Såsom grund för den åsigt, att föreliggande fråga borde blifva föremål för Kamrarnes gemensamma votering, har man ansett sig endast behöfva anföra föreskriften i 65 § Riksdags-ordningen, att i fråga om statsutgifter sådan votering skall ega rum. Jag medgifver, att dessa ord stå i Riksdags-ordningen och att här är fråga om en statsutgift, men hvad jag påstår är, att man icke följdriktigt tillämpat och svårligen kan tillämpa den åsigt, att hvarje fråga, som på ett eller annat sätt berörer en statsutgift, blott på grund deraf måste blifva föremål för gemensam votering, och att således de anförda orden icke i och för sig äro tillräckliga att afgöra, att votering vid detta tillfälle bör ega rum. Om en enskild motionär föreslagit, att ett anslag, beviljadt för en byggnad på ett ställe, skulle användas

till en alldeles lika byggnad, men endast förlagd på ett annat ställe, så är detta *en fråga om en statsutgift*, och detta alldeles lika mycket, som Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition, men de, som nu yrka votering, säga likväl, att den af den enskilda väckta frågan icke skulle blifva föremål för votering, emedan Riksdagen i afseende på hans förslag endast kunde besluta en underdånig skrifvelse. Jag delar i detta hänseende deras åsigt, men jag tror mig också kunna säga, att de med framställandet af densamma öfvergifvit sin egen bevisningsgrund, och att det, för afgörandet, huruvida en fråga bör blifva föremål för gemensam omröstning, fordras något mera, än att hon handlar om en statsutgift.

Herr Rydin synes hafva insett detta, och har derföre sökt en annan bevisningsgrund. Hans yttrande derom gjorde på mig det aldra behagligaste intryck, emedan det gaf mig hopp, att, om jag någon gång i minnet förirrar mig tillbaka till 1809 års Riksdags-ordning, jag möjligen åtminstone i våra gemensamma tankar kan möta en sådan framåtskridandets man, som han. Han yttrade nemligen, att den af Kongl. Maj:t väckta frågan icke kunde förfalla, och derföre måste blifva föremål för gemensam votering. Detta hade möjligen kunnat sägas i fordna tider, då § 75 i den gamla Riksdags-ordningen stadgade, att, om en fråga var af sådan beskaffenhet, att den ej kunde förfalla, deröfver skulle voteras i Förstärkt Utskott, men nu gällande Riksdags-ordning saknar i detta hänseende hvarje annan bestämmelse än de, som förekomma i 69 § Regerings-formen och 65 § Riksdags-ordningen. Särskildt är det dessutom här förhållandet, att den af Kongl. Maj:t väckta frågan ganska väl skulle kunna förfalla, hvaraf följden icke blef någon annan, än att det redan af Riksdagen beviljade anslag, till stall och ridhus i Carlskrona fortfarande stode till Kongl. Maj:ts disposition för dess ursprungliga ändamål, Konungen naturligtvis obetaget att deraf begagna sig eller icke.

Efter min uppfattning kan en fråga, äfven om hon rör en statsutgift, icke endast på grund deraf blifva föremål för gemensam votering, utan måste hon derjemte hafva något inflytande på statens reglerande, hvarom 69 § Regerings-formen talar. Öfverflyttningen af ett anslag från Carlskrona till Landskrona har intet sådant inflytande, och synes mig således rätteligen hafva förfallit, då Kamrarne stannat i olika beslut, på sätt sista momentet i Riksdags-ordningens § 63 säger. Skulle man gå derhän, att hvarje fråga, som på ett eller annat sätt rör en statsutgift, gjordes till föremål för Kamrarnes gemensamma votering, skulle man derigenom högst betydligt minska den nog ringa makt, grundlagen i sjelfva verket velat lägga i Första Kammarens händer.

Emellertid är jag af den åsigt, att denna Kammare icke bör vägra att deltaga i en gemensam votering, om saken icke är fullkomligt klar. Misstag i detta hänseende vore en inskränkning i Medkammarens grundlagsenliga rätt, för hvilken vi väl må taga oss i akt. Då nu icke allenast båda Talmännen, utan ock öfrige ledamöter i Talmanskonferensen samt många inom denna Kammare ansett votering i förevarande fall böra ega rum, är jag pligtig att åtminstone anse saken tvifvelaktig, hvarför jag icke yrkar afslag å voterings-

propositionen, utan underkastar mig Kammarens blifvande beslut, sådant det af Talmannen kommer att uppfattas.

Herr Nordström: Man har erinrat mig om, att det yrkande, hvartill jag i följd af mitt första anförande kom, icke skall varit nog tydligt för att uppfattas, huruvida det gick ut på bestämdt afslag. Jag anhåller därför att ånyo få tillkännagifva, att ifrågavarande min hemställan afsåg bestämdt afslag på grund af de skäl, dem jag under mitt första anförande hade äran anföra.

Herr vice Talmannen: Jag kan för min del ej finna frågan så invecklad som flere föregående talare synas hafva uppfattat den; jag kan ej förstå huru det kan ifrågasättas att det ej här är fråga om statsutgift, må vara om en förändrad disposition, men till sin hufvudgrund gäller dock frågan en statsutgift. Om Kongl. Maj:t hade formulerat sin proposition i detta ärende sålunda: det anslag som föregående år gafs för ett visst ändamål i Carlskrona har befunnits dertill mindre ändamålsenligt; det återställes således till statskassan, för att bokföras såsom tillgång, men ett enahanda behof har under tiden förekommit på ett annat ställe och dertill begäres ett anslag till enahanda belopp. Jag hemställer, huruvida någon då kunnat tveka att anse det vara fråga om en statsutgift, men jag hemställer vidare om det kan förändra sakens natur att Kongl. Maj:t, i stället för att göra en sådan omväg, begärt disposition af det redan anvisade beloppet omedelbart. En talare har trots betänkligheter förekomma derigenom att här icke är fråga om någon del af den statsreglering som denna Riksdag har att uppgöra; det händer dock ganska ofta att anslag undantagsvis gifvas för det löpande året och som således egentligen ej höra till statsregleringen för det kommande året, men likväl ganska ofta föranledt gemensam votering. Jag kan för min del ej hysa det ringaste tvifvel i denna fråga, och får således tillstyrka att, i enlighet med den åsigt som nästan enhälligt uttalades i talmanskonferensen, gemensam votering i frågan, på grund af Utskottets förslag, må ega rum.

Herr Rydin: Jag ber att blott med ett par ord få bemöta hvad en föregående ärad talare yttrat med anledning deraf att jag, såsom en i grundlagen uttalad grundsats, framställt, att hvarje fråga, som kan förfalla, skall anses vara förfallen när Kamrarne stadnat i olika beslut; och jag tager mig då friheten att åberopa 63 § Riksdagsordningen, der det heter: "Hvad Kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva Kamrarne ej, efter den behandling ofvan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva förfallit för den riksdagen förfallit". Således måste hvarje fråga anses hafva förfallit, när Kamrarne ej blifva om beslutet ense, så vida den icke hörer till dem, som omnämnas i 65 §. Det är samma grundsats som i den gamla Riksdagsordningen, men med den skillnaden att enligt gamla Riksdagsordningen frågor ej ansågos förfallna, när stånden i vissa delar af ett ämne fattat olika beslut, men ej i andra; enligt den nya Riksdagsordningen är det dere-

mot så noga bestämdt att alla frågor skola anses förfallna, så snart Riksdagens båda Kamrar blott i en enda om än så obetydlig punkt stadnat i olika beslut.

Till svar å en annan invändning vill jag fästa uppmärksamheten uppå tvenne prejudikat från föregående riksdagar, som ådagalägga, att skrivelseförslag, väckta af enskild motionär, förfallit utan att blifva föremål för gemensam votering. Vid 1867 års riksdag föll nemligen ett förslag om en skrivelsesj aflåtande med begäran att undersökningar skulle företagas om den så kallade Norumsvägen, oakadt Karlstadslinien redan var beslutad; på samma sätt förföll genom båda Kamrarnes olika beslut den motion som väckts af enskild motionär i afseende å spårvidden på statens jernvägar.

Grefve Hamilton: Med anledning af den siste talarens yttrande, ber jag blott att få anmärka, att den nuvarande Riksdagsordningen föreskrifver att alla frågor utom de i § 65 omförmälda, skola förfalla, då Kamrarne ej blifva om ett beslut ense, hvaremot § 75 af den förut gällande Riksdagsordningen antog, att äfven andra frågor kunde vara af beskaffenhet att ej kunna förfalla. Detta tolkades så, att, då genom tre Stånds beslut något i en fråga var afgjort, öfriga delar af samma fråga måste betraktas såsom icke kunnande förfalla. Ett deremot svarande stadgande finnes icke i nu gällande grundlag, utan måste alla frågor, om hvilka Kamrarne ej blifvit ense, förfalla, så snart de ej röra statsreglering eller, efter orden, statsutgifter eller bevilning. Hvad jag hufvudsakligen måste anse obestridligt är, att, om ett af Kongungen framställt förslag ej kan förfalla, så snart det mera eller mindre rör en statsutgift, då gäller detsamma äfven om ett likartadt förslag framställt af enskild motionär.

Med Herr vice Talmannen instämmer jag fullkomligt deruti, att, om Kongl. Maj:t förklarar sig icke vilja begagna det vid förra riksdagen beviljade anslag för byggnader i Carlskrona, och dessa medel således återgått till statsverket, samt Kongl. Maj:t på samma gång föreslagit Riksdagen att för ett annat ändamål anslå ett lika belopp, men Kamrarne derom icke blifvit ense, då hade frågan otvifvelaktigt varit föremål för gemensam votering. Härom är likväl nu ej anledning att tala, emedan just den omständigheten att Kongl. Maj:t icke afstått från anslaget till byggnaderna i Carlskrona, utan bibehållit dispositionsrätten deröfver, så att statsregleringen ej rubbas af det beslut, Riksdagen kan komma att fatta, har efter min förmening försatt frågan i en olika ställning. Af det skäl, jag redan anført, framställer jag emellertid icke heller nu något yrkande.

1 Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels den förevarande voteringspropositionens godkännande och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på voteringspropositionens godkännande och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Nordström: Jag ber att, med anledning af Kammarens sednaste beslut om voteringspropositionen, få mot detta beslut till protokollet nedlägga min reservation.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda memorial N:o 17, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets i betänkandet N:o 16 afgifna förslag till Bankoreglemente.

1:sta punkten.

Herr Wallenberg: Till grund för återremissen lade Kammarren den omständigheten att § 17 i gamla bankoreglementet blifvit utlemnad utan att något skäl därför uppgifvits; då Utskottets ledamöter vid återremissen ej motsatte sig densamma, ber jag nu att få föreslå att såsom andra moment må ingå: "Svenskt och utländskt guldmynt, må, i mån af tillgång och rörelsens behof, från banken och lånekontoren utvexlas till det pris, fullmäktige finna skäligt derå fastställa".

Herr Ekman, Johan Jacob: Då den nu föredragna § 11 mom. 1 blifvit återremitteradt i den syftning som den siste talaren angifvit, ber jag att få instämma i det af honom afgifna förslag.

Herr De Maré: Utan att bestämdt motsätta mig det yrkande, som gjordes af den förste ärade talaren, och, för så vidt jag förstod rätt, understöddes af den andre talaren, ber jag att få till honom hemställa huruvida den nu föreslagna förändringen kan vara af den vikt, att det derföre vore skäl att besvära Kamrarne med engemensam votering. — Första momentet innehåller att banken skall tillhandahålla allmänheten med guldmynt såväl vid hufvudkontoret som vid lånekontoren, och då faller det väl af sig sjelf att fullmäktige gå i författning om preglandet af guldmynt i mån af behof. För den händelse att de båda talarne anse den föreslagna förändringen nödvändig, vill jag emellertid ej motsätta mig densamma, ehuru jag är af annan åsigt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag begriper ej den stora undfallenheten att ej yrka bestämdt bifall till Banko-Utskottets förslag, om man anser det vara ändamålsenligt, och jag kan ej inse det lämpliga uti att förbinda bankofullmäktige att hålla allmänheten tillhanda med guld och utländskt mynt vid lånekontoren till obegränsadt belopp.

Herr Wallenberg: Jag hemställer likväl, om det ej hade varit skäl att Utskottets ledamöter hade gjort sina åsikter gällande då momentet återförvisades, att, sedan återremiss egt rum, Utskottet, utan

att beakta den åsigt Kammaren uttalat, återlemnar ärendet i oförändradt skick, synes mig ej rätt lämpligt.

Herr Wijkander: Jag tror ej att denna fråga är af så särdeles stor praktisk betydelse, och ber jag att endast få instämma med Herr De Maré och yrka bifall till den af Utskottet föreslagna lydelse af ifrågavarande moment.

Herr Wallenberg: En talare har ganska riktigt anmärkt att det för denna fråga ej vore skäl att ställa till en gemensam votering, och jag för min del är af samma åsigt, men jag tror ej att det skall behövas, då här endast är fråga om bibehållandet af ett moment, som nu finnes uti bankoreglementet, men blifvit utlemnad vid den stora revisionen. Med anledning af hvad som yttrades af Herr Grefve Mörner ber jag få nämna att ingen har begärt att bankofullmäktige skola tillhandahålla hvarken svenskt eller utländskt guldmynt "till obegränsadt belopp", utan endast *i mån af tillgång*. Meningen är blott att det utländska guldmynt, som invexlas vid lånekontoren, efter något förhöjdt pris må kunna derstädes utlemnas till allmänheten. I afseende på svenskt guldmynt innefattar det af mig förordade momentet endast hvad som redan finnes i Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att Kammaren måtte bifalla Banko-Utskottets i betänkandet N:o 16 afgifna förslag till lydelse för § 11 mom. 1 i det nya bankoreglementet, dels af Herr Wallenberg, att det ifrågavarande momentet skulle erhålla följande lydelse:

"Fullmäktige bora föranstalta, att Riksbankens behållningar i guld varda i mån af behof utmyntade, så att guldmynt af nyare prägel må, så vidt ske kan, finnas tillgängligt i såväl Riksbanken som lånekontoren, till det pris, fullmäktige hafva att bestämma.

I såväl Riksbanken som lånekontoren tillhandahållas, jemväl i mån af tillgång å hvardera stället och till de pris fullmäktige hafva att bestämma, icke allenast svenskt silfvermynt, prägladt före år 1830, och guldmynt af äldre prägel, utan äfven utländskt silfver- och guldmynt."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets ifrågavarande förslag, hvarvid svarades många ja, jemte åtskilliga nej, och sedermera proposition på antagande af Herr Wallenbergs förslag, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja; hvaruppå och efter det att proposition på bifall till Utskottets förslag förnyats samt med många ja jemte åtskilliga nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Wallenberg begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som vill, att Kammaren, med anledning af Banko-Utskottets hemställan i första punkten af memorialet N:o 17, skall bifalla Utskottets i betänkandet N:o 16 afgifna förslag till lydelse för § 11 mom. 1 i bankoreglementet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antager Kammaren det förslag till ifrågavarande moments lydelse, som Herr Wallenberg framställt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—62.

Nej—18.

2:dra punkten.

Lades till handlingarne.

3:dje, 4:de och 5:te punkterna.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

6:te punkten.

Herr Ekman, Johan Jacob: Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet på det, enligt min åsigt, oformliga deri, att, sedan 35 § 2 mom. blifvit af bägge Kamrarne återförvisadt, Utskottet likväl ansett sig böra inkomma med samma förslag oförändradt. Man har såsom skäl derfor anført, att syftningen med Andra Kammarens återremiss icke var tydlig. Härmed må nu vara huru som helst, hvad angår återremissen från denna Kammare, tror jag åtminstone, att syftningen med densamma var fullt tydlig och klar, nemligen att, förrän kommissionärskapet kunde såsom obehöfligt i sin helhet afskaffas, man ansåg det ej var rätt att förbjuda en eller annan tjänsteman att befatta sig med kommissioner, enär man icke kunde antaga, att de tjänstemän, till hvilka man ville utsträcka detta förbud, kunde utöfva det minsta inflytande på låneärendenas pröfning. Jag vågar därför anhålla, att Kammaren måtte med afslag å Utskottets hemställan i stället antaga den reservation, som af mig jemte åtskilliga af Utskottets ledamöter blifvit vid denna punkt afgifven. Jag gör detta så mycket heldre, som, äfven om denna reservation länder till förmån för bankens tjänstemän, jag likväl tror, att den på samma gång bör befordra bankens eget intresse, i hvilket det måste ligga, att icke framkalla spänning mellan lydande och befallande eller afund mellan tjänstemännen samt försök från deras sida, att kringgå en be-

stämmelse, som de måste anse fullkomlig ändamålslös, för att icke säga orättvis.

Herr de Maré: Då jag icke var i tillfälle att närvara vid det Banko-Utskottets sammanträde, då de af Kamrarne återremitterade paragraferna i bankoreglementet af Utskottet handlades, så har jag icke kunnat reservera mig mot det slut, hvartill Utskottet kommit, att oförändradt framlägga det förslag, som af bägge Kamrarne blifvit återförvisadt, en åtgärd, som jag, i likhet med den föregående talaren, för min del anser hafva varit alldeles oformlig.

Jag är emellertid Herr Wijkander tack skyldig, derföre att han, då jag var frånvarande, upptagit den reservation, som jag emot Utskottets förra betänkande afgifvit, och derigenom satt mig i tillfälle att nu begära bifall till densamma. Det må vara sannt, att det vid återremissen säkerligen var de flestes mening att icke någon inskränkning borde ske i banktjenstemännens rätt att sysselsätta sig med kommissioner, men då den siste talaren i sitt yttrande angaf, att han ansåg, att någon inskränkning icke borde ske förrän kommissionärskapet i Riksbanken af sig sjelft upphörde, och jag tror, att det förslag, jag framställt, uttryckligen går i denna riktning, kan jag icke finna annat än att det kan vara skäl, att dertill begära bifall. Jag tror för min del, att den tid icke kan vara afägsen, då allt kommissionärskap i Riksbanken af sig sjelft måste upphöra, ty sedan Riksdagen beslutat, att hvar och en skall vara berättigad att i transaktioner med Riksbanken direkt skriftvexla med banken, utan att behöfva någon mellanhand, så kan det icke länge finnas fördelaktigt för någon att betala ett särskildt arvode för nöjet att hafva en kommissionär. När så är, kan man väl säga, att ända till den tidpunkten inträffar, så borde det vara tillåtet för hvar och en af bankens tjenstemän att, hädanefter såsom hittills, sysselsätta sig med dessa kommissioner; men då, såsom jag nyss antydde, förhållandet är, att det förslag, som jag framlagt, är ett bestämdt steg till upphäfvande af detta kommissionärsskap, som alla äro ense om att det bör försvinna, så anser jag mig icke af den omständigheten att meningen med återremissen måhända var att kommissionärsskapet skulle få fortfara, förhindrad att anhålla om proposition på bifall till det af Herr Wijkander i hans reservation upptagna förslag till det ifrågasvarande momentets lydelse.

Herr Ekman: För min del kan jag ännu mindre godkänna det af Herr de Maré framlagda och af Herr Wijkander i hans reservation upptagna förslag, än det af Utskottet framställda, som grundar sig på ett förslag från fullmäktige. Det senare är visserligen otydligare än Herr de Marés, men just denna otydlighet gifver fullmäktige tillfälle att, om de vilja, gifva detsamma en för åtskilliga tjenstemän välvillig tydning. Skulle Herr de Marés förslag antagas, så skulle nemligen förbudet komma att utsträckas till åtskilliga underordnade tjenstemän, hvilka aldraminst kunna antagas utöfva något inflytande på låneärendena. Då jag dessutom tror, att anledningen till återremissen från denna Kammares sida var den, som jag

tog mig friheten att påpeka, då jag förra gången hade ordet. så tager jag mig friheten, att ytterligare påyrka bifall till den ifrågavarande, af mig jemte åtskilliga andra Utskottets ledamöter afgifna reservationen.

Herr vice Talmannen: Det må visserligen synas beqvämt för ett Utskott, att, då svårighet möter, att sammanjemka två stridiga meningar, återupptaga sitt ursprungliga förslag; men det synes mig vara ganska originelt, och jag tror det vara exempellöst, att en sådan utväg begagnats. Då vid denna frågas behandling första gången återremiss beslöts på grund af den åsigt, som af Herr Ekman nu förfäktats, skulle jag tro, att Kammaren handlade foljdriktigast, om Kammaren beslöte i enlighet med det förslag, som Herr Ekman nu framställt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels af Herr Ekman, att det ifrågavarande momentet skulle antagas med följande förändrade lydelse:

“Fullmäktige och ledamöterna i lånekontorens styrelser vare det uttryckligen förbjudet att såsom kommissionärer taga någon befattning med låneansökningar i Riksbanken och lånekontoren, ehvad dessa ansökningar afse nya eller omsättning af redan erhållna lån; åliggande det hvar och en ledamot af styrelsen att allvarligen tillse, det denna föreskrift noggrannt efterföljes och förhållandet i annat fall hos styrelsen anmäla.

Finnes förbudet vara öfverträdt af ledamot i lånekontors styrelse, göre vederbörande styrelse derom anmälan hos fullmäktige, hvilka ombesörja att annan ledamot i hans ställe skyndsammelingen förordnas och insättes. Har förbudet blifvit öfverträdt af någon fullmäktig, kommer med honom att förfaras enligt gällande ansvarighetslag;“

dels ock af Herr de Maré, att momentet skulle erhålla följande lydelse:

“Såväl fullmäktig i riksbanken och ledamöter af lånekontorsstyrelserna, som de tjänstemän i riksbanken och lånekontoren, hvilka af allmänheten emottaga eller i handläggning, granskning eller vård af diskonterings-, låne- eller kreditivhandlingar deltaga, äfvensom ombudsmanen i riksbanken och lånekontoren och de i ombudsmansexpeditionen anställde tjänstemän vare det uttryckligen förbjudet att såsom kommissionärer taga någon befattning med vexels diskontering eller med anskaffande af lån eller kreditiv i riksbanken eller lånekontoren, ankommande det för öfrigt på fullmäktige att, i den mån sådant låter sig verkställa, utsträcka enahanda förbud jemväl till öfriga tjänstemän inom riksbanken och lånekontoren.“

“Finnes förbudet vara öfverträdt af fullmäktig eller ledamot af lånekontors styrelse, göres derom anmälan hos fullmäktige, som förordna angående åtal i enlighet med gällande ansvarighetslag.“

“Öfverträdes åter förbudet af tjänsteman, anmäles förhållandet

hos fullmäktige eller vederbörande styrelse, som ega att antingen för alltid eller viss tid af minst sex månader skilja den felaktige från befattningen och densamma åtföljande förmåner.“

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets förslag, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på antagande af Herr Ekman's förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

7:de punkten.

Lades till handlingarne.

8:de och 9:de punkterna.

Voteringspropositionerna godkändes.

10:de punkten.

Herr Ekman, Johan Jakob: Som Kammaren behagade erinra sig, återremitterades denna punkt af denna Kammare derföre, att i de af fullmäktige anförda motiv, hvilka Utskottet upptagit, såsom grund för sitt tillstyrkande, blifvit antydt det oriktiga deri, att tjänstemän i Riksbanken inom högsta lönegraden skulle dermed kunna förena befattning i andra och tredje tjänstegraderna inom andra embetsverk, men Utskottet, ehuru förslaget icke innehöll något antydande derom, att tjänstemän i lägsta lönegraden icke skulle ega att jemväl innehafva dylik befattning inom annat embetsverk (hvilket torde få anses såsom nödigt, då lönerna i denna grad äro tilltagna så små, att man icke kan begära, att en person skall kunna existera på endast en sådan) likväl formulerat sitt förslag derhän, att tjänstemän i Riksbanken inom lägsta lönegraden icke ens skulle få innehafva annan dylik befattning, d. v. s. i annat verk. Då frågan sålunda blifvit återremitterad i den syftning jag nu angifvit och Kammaren nu har att fatta beslut, har jag sökt att uppsätta ett förslag, hvilket jag anhåller att Kammaren måtte antaga, och hvilket förslag lyder sålunda: "Tjänstemän i första tjänstegraden må emottaga och bibehålla annan ordinarie befattning i lägsta tjänstegrad uti annat embetsverk, såvida densamma icke är för bankens tjänst hinderlig. De tjänstemän, hvilka till följd af förut gällande stadganden innehafva tjänster utom Riksbanken, må dock sina nuvarande tjänster bibehålla, så länge de icke äro för Bankens tjänst hinderliga.

Herr Wijkander: Då denna paragraf så nyligen, som för tre dagar sedan varit under diskussion och jag då hade tillfälle att uttala min åsigt angående densamma, vill jag icke nu trötta Kammaren med att upprepa detsamma som jag då yttrade, utan inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Emot det af den förste talaren framställda förslag tillåter jag mig att göra den erinran, att i det samma förekommer en uttrycklig tillåtelse för första gradens tjänstemän att kunna förena annan tjänst, men angående tjänstemännen i de högre graderna innehåller hans förslag icke något förbud mot en sådan förening. Jag tror, att det hade varit lyckligt, om det der förslaget hade kommit med som en reservation vid betänkandet, så att man hade fått se det förut, ty såsom det nu är redigeradt, är det oantagligt. Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag.

Herr Faxe: Jag hemställer om icke i förslaget kunde införas, att öfrige tjänstemän icke må innehafva annan befattning. Såsom förslaget nu är redigeradt, innehåller det icke något bestämdt förbud deremot.

Herr de Maré: Jag tror mig så mycket mindre kunna gifva den tolkning åt förslaget, som den siste talaren gjorde, som i den gamla paragrafen finnes stadgadt, att de öfrige tjänstemännen icke må innehafva andra befattningar. Om nu det gamla stadgandet borttoges, så blefve väl följdén att förbudet för de högre tjänstemännen att innehafva dubbla tjänster icke längre ansågos gällande.

Jag tillåter mig derföre att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekman: Jag hemställer, om det icke vore tillfredsställande, att paragrafen erhöles följande lydelse:

“Tjänsteman i första tjänstegraden må emottaga och bibehålla annan ordinarie befattning i lägsta tjänstegrad uti annat embetsverk, såvida densamma icke är för bankens tjänst hinderlig. Den, som befordras till högre än första gradens tjänst, må icke annan befattning utom banken innehafva.”

“De tjänstemän, hvilka, till följd af förut gällanden stadganden, innehafva tjänster utom Riksbanken, må dock sina nuvarande tjänster bibehålla, så länge de icke äro för bankens tjänst hinderliga”.

Å detta förslag får jag vördsamt anhålla om proposition.

Grefve Mörner, Carl Göran: Genom ett sådant tillägg tillintetgöres helt och hållet det af Utskottet först afsedda ändamål att tjänstemännen inom banken i andra än första lönegraden icke få innehafva befattning inom annat embetsverk. Jag hyser föga förtroende till dessa på fri hand sammanskrifna paragrafer och anhåller om bifall till Utskottets förra förslag, som åtminstone är något öfvertänkt.

Herr vice Talmannen: Då förslaget till bankoreglemente sistlidne Fredag här förevar, tillät jag mig yttra några betänkligheter mot antagandet af Utskottets förslag i förevarande fall. Jag anhåller nu blott att få göra det korta tillägget, att, långt ifrån att jag kan anse en förening af tjänster inom första lönegraden vara skadlig, anser jag den tvärtom vara i flera afseenden lämplig, emedan tjänstemännen derigenom få se sig om i andra embetsverk och derigenom

erhålla en mera vidgad erfarenhet, till nytta för den tjänstgöring, som de hafva att fullgöra inom banken, alltid likväl under förutsättning att ingendera tjänsten af en sådan förening lider. Om detta vilkor uppfylles, så är jag fortfarande af den åsigt, att en sådan förening är mera nyttig än skadlig.

Herr Faxe: Jag anhåller att få återtaga mitt förra yrkande och förena mig med Herr Ekman.

Herr Wallenberg: Icke heller jag anser att Kammaren i denna punkt helt enkelt bör antaga Utskottets förslag, då Kammaren efter en omständlig diskussion återförvisat den 66:te §:n till Utskottet. Jag tycker Herr Ekman's sista förslag är så enkelt och oförtydligt, att jag anhåller att få förorda bifall till detsamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att Utskottets i betänkandet N:o 16 afgifna förslag till den ifrågavarande paragrafens lydelse måtte bifallas, dels ock af Herr Ekman, att paragrafen måtte antagas med följande förändrade lydelse:

§ 66. Tjenstemän i första tjänstegraden må emottaga och bibehålla annan ordinarie befattning i lägsta tjänstegrad uti annat embetsverk, så vida densamma icke är för bankens tjänst hinderlig. Den som befordras till högre än första gradens tjänst, må icke annan befattning utom banken innehafva.

De tjenstemän, hvilka, till följd af förut gällande stadganden, innehafva tjänster utom Riksbanken, må dock sina nuvarande tjänster bibehålla, så länge de icke äro för bankens tjänst hinderliga.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets förslag, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på antagande af Herr Ekman's förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

11:te punkten.

Voteringspropositionen godkändes.

12:te punkten.

Lades till handlingarne.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, i enlighet med den emellan Talmännen träffade öfverenskommelse, omröstningar jemlikt 65 § Riksdags-ordningen komma att nästa Fredag den 10 dennes anställas öfver alla de voteringspropositioner, som dessförinnan blifvit af båda Kamrarne godkända.

Föredrogs ånyo och företogs punktvís till afgörande Lag-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda utlåtande N:o 36, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förklaring af 17 kap. 3 § Handelsbalken, angående företrädesrätt till betalning ur lös pant, dels och enskild motion om utarbetande och antagande af en lag angående upplag af produkter och varor.

1:sta punkten.

Herr Nordström: Då nästförlidne års Riksdag hos Kongl. Maj:t i underdånig skrifvelse anhöll att förslag till lag måtte utarbetas i ändamål att underlätta tillkomsten och begagnandet af *upplagshus*, der producenter, köpmän och andre skulle kunna upplägga sina varor mot deröfver utfärdadt *bevis*, som *finge representera sjelfva varan*, och genom hvars öfverlåtande af varuegaren på någon annan, antingen med egande eller panträtt, denne sednare skulle förvärfva samma rätt i sjelfva upplagsgodset, som om *det* till honom blifvit öfverlätet, afsåg Riksdagen dermed något annat, eller mer, än det förslag innehåller, som nu blifvit Riksdagen i ämnet förelagdt.

Att från den dag, en vara i producentens eller den omsättningen förmedlande köpmannens hand står färdig till förbrukning, en längre tid kan förgå, innan den kommer i den slutliga förbrukarens händer, är något ganska vanligt. Varan måste då magasineras och egaren under tiden drabbas af ränta för de förskott, han till realisationsdagen fått vidkännas. På varuhandelns område är det äfven ingen sällsynt företeelse, att köpmannen eller producenten, allt efter som handelskonjunkturer, mer eller mindre ogynnsamma formedel, arten af hans spekulationer, m. m. dertill föranleda, låter under sagda mellantid upplägga sina varor på annan ort, än der han sjelf bor eller har sitt hufvudkontor. För honom blir det då af stor vikt, att på sådan ort kunna anlita och begagna der befintliga, af andra för ändamålet inrättade, *upplagsmagasiner*, och att under upplagstiden vara försäkrad om, att godset, enligt aftal orubbadt och oförsämradt kvarstår under god vård till hans disposition, eller ock till den persons, åt hvilken han såsom egare öfverlåter antingen hela sin rätt i godset, eller ock en del af densamma, såsom exempelvis panträtt. Det är klart, att under sådan förutsättning ej allenast eganderätten i godset under tiden kunde genom upplagsbevisets öfverlåtelse med laga verkan öfverflyttas från en egare till annan, utan ock godset i samma ordning af egaren hos annan belånas mot panträtt deri, så vida upplagsbeviset finge erkännas representera varan; och för gods-egaren blefve det sålunda möjligt, att tidigare än måhända eljest, förskaffa sig de medel, han för reproduktionen i sin rörelse kunde behöfva. För att underlätta verkställbarheten af allt detta vore nödigt, för det första, att till utveckling af den formela sidan af pant-rättens begrepp åtskilliga förtydliganden blefve införda i vår civil-lag, hvilken i detta likasom i andra till kontraktsläran hörande ämnen är något knapphändig, och för det andra, att äfven vederhörli-gen blefve bestämdt, hvad *upplagsmagasinernas styrelser hade, i egen-skap af depositarier*, att iakttaga till bevarande af godsegarens, hans

rättsinnehafvares, hans fordringsegares eller tredje mans rätt i hithörande afseenden.

Det är en obestridd sanning, att egaren af ett gods, oberoende af hvar det för tillfället är placeradt, kan öfverlåta sin eganderätt deri på en annan, och denna grundsats har äfven ett uttryck uti hvad sjölagen om öfverlåtelse af *konnoissementer* å inlastade under transport varande, eller för någon tid å viss ort upplagda varor förmår; men om godsegaren ville belåna godset hos en annan mot panträtt deri, skall enligt regeln panträttens innehafvare, för att om denna sin rätt äfven mot sjelfva egaren vara säker, få godset "i sina händer", såsom det heter, eller, med andra ord, försättas i juridisk besittning af pantgodset, emedan det hörer till sjelfva väsendet af begreppet: handfången lösörepan, att panten skall vara traderad, och derigenom kommen under panträttsinnehafvarens omedelbara disposition. Jag återgaf orden: "hafva i händer" med orden: "vara i juridisk besittning" (*possessio*), ty der besittningen är juridisk, eller stödd på någon rättsgrund, der gäller den ock uteslutande till och med mot egaren och skiljer sig derigenom från detention, eller ett blott faktiskt innehaf, som måste vika för hvarje annan bättre rätt. Härvid framstår sjelfmant frågan: kan en på panträtt grundad juridisk besittning lagligen erkännas existera utan faktiskt innehaf af pantgodset? Svar härpå erhåller man i 6 § 10 Kap. Handelsbalken, som handlar om det fall, att "någon vill sätta ut till annan den pant, som han i händer hafver", och som tillåter en panträttsinnehafvare, hvilken i ordningen han må vara, (ordet: någon) att med egarens, eller, om han ej är när, med Rättens eller Konungens Befallningshafvandes vetskap, sätta ut det hos honom pantsatta godset till annan, dock ej mot högre eller andra vilkor, än det hos honom häftar för. Panträtten jemte panten i dess aktuella innehafvares hand är således, med vederbörandes vetskap, öfverlätlig på annan; men att pantgodsegaren dock så väl efter som före öfverlåtelsen förblir bunden vid sin gäld till den *primitiva borgenären* och belånaren af panten och är berättigad att af den sednare vid gäldens afbetalning å förfallodagen, mot pantbevisets återställande, återfå pantgodset i behörigt skick, synes äfven af förbudet mot beting af högre vilkor vid öfverlåtelsen, hvilket förbud just har sin grund, bland annat, deri, att intet må hindra den första belånaren af pantgodset att å beständ dag återställa detsamma till *sin* gäldenär, d. v. s. egaren af godset. Bevis uppå, att innehafvaren af panträtt i godset ej behöfver, för att få tillgodonjuta sin panträtt, vara i faktiskt innehaf af sjelfva godset har man för öfrigt uti *attesterna öfver vågförda effekter*, som i Riksbanken belånas, medan effekterna stanna i vågen; och en utsträckning af detta förhållande till andra likartade var just det, nästföregående Riksdag med sin underdåniga skrifvelse åsyftade.

Tänkom oss nu det förhållande, att öfver ett parti varor, nedsett uti ett *upplagsmagasin* och uti dess registerbok behörigen upptecknad, bevis utfärdas af en magasinets föreståndare, innehållande varuegarens namn, yrke och boningsort, de kännetecken, hvarigenom varornas identitet bestämmes, de grunder, hvarefter deras värde (må vara, med tillhjälp af sakkunnige män) beräknas, såsom antal, mått,

mål, vigt m. m. eller hvad annat för ändamålet pröfvas nödigt, den tid, som för varornas vård i magasinet kan vara aftalad, och försäkran att hålla godset den person tillhanda, som med *upplagsbeviset* i handen visar sig dertill hafva full rättighet. *Under strängt iakttagande af detta vilkor kan således upplagsbeviset* (likasom förhållandet är med vågattester) *för hela upplagstiden representera sjelfva varorna eller upplagsgodset*, hvilket orubbadt qvarblifver i magasinet, medan bevisets rätte innehafvare, allt efter omständigheterna, kan begagna det, antingen till att försälja eller öck att pantsätta godset, medelst öfverlåtelse af upplagsbeviset för det ena eller andra af dessa ändamål, och varuomsättningen sålunda underlätas på ett sätt, som icke i något afseende afviker från det *väsentliga* i hithörande rättsbegrepp, utan endast gifver dem en mera utvecklad, praktisk tillämplighet.

Enligt hithörande lag i *England*, hvars grunder äro adopterade af den *danska* lagen af den 23 Februari 1866, utfärdas af upplagsmagasinets föreståndare endast *ett* upplagsbevis (*the warrant*), hvilket på annan kan öfverlätas med eganderätt eller panträtt, efter behag. Men som, då upplagsbeviset med panträtt öfverlätas åt en annan, pantgodsets egare kommer i saknad af bevis på sin eganderätt, hafva behof och bruk infört begagnande äfven af ett annat bevis, kalladt *recepisse*, hvilket af den, som är innehafvare af *warranten*, utfärdas till varuegaren eller läntagaren, och sålunda i dennes hand väl bevisar hans eganderätt, men också den inskränkning deri, som följer af panträten. I *Frankrike* och de länder, der den franska civil- och handelslagstiftningen vunnit insteg, utfärdas, enligt lag, *två* upplagsbevis, båda i sigsag utklippta ur dertill inrättade registerböcker, hvarest den qvarsittande delen af bladet fullkomligt passar in i de utklippta. Det ena af dessa bevis kallas *recepisse*, det andra *warrant*, men innehålla i öfrigt båda samma uppgifter, och kunna antingen tillsammans, eller hvardera särskildt, till annan öfverlätas med uppgift af dagen, då det skedde. Öfverlåtelse af *recepisset* medför för mottagaren rätt att disponera öfver godset efter godtfinnande; öfverlåtelse af *warranten* medför för honom panträtt i godset; men om öfverlåtelsen af hvardera sker särskildt, blir den, på hvilken *recepisset* öfverlätits, förbunden att svara för den genom *warranten* garanterade gälden, eller att utbetala dess belopp ur löseskillingen för upplagsgodset. Vid öfverlåtelse särskildt af *warranten* bör dertill genom densamma garanterade gäldebelpet, dess förfallodag, och den borgenärs namn, hvars fordran sålunda garanteras, å *warranten* utsättas, samt dennes *första* emottagare låta hos upplagsmagasinets styrelse anmäla och i dess register införa sin panträtt med dertill hörande uppgifter samt på *warranten* derom göra anteckning.

Att en lag, byggd på grundsatser, lika med de nu anförda, och hvarigenom upplagsbevisen skulle erhållit egenskapen att representera pantgodset med samma verkan, som sjelfva godset, äfven för vårt land med sina stora afstånd skulle för varuomsättningen vara af stort gagn, är en åsigt, som jag fortfarande omfattar, utan att hafva blifvit rubbad deri af hvad Regeringen uti motiverna till sitt nu framlagda förslag i ämnet deremot, och således mot hvad sed är i Europas förnämsta länder, anført. Regeringen antager lagstadganden i

sådan syftning komma att innebära en ganska väsentlig afvikelse från de i vår lag gällande grundsatser, och derjemte åstadkomma den oegentlighet, att handlingar, utfärdade med enahanda ordalydelse, möjligen af en och samma person, icke alltid komma att inför lagen medföra samma verkan. Det förra kan jag ej medgifva, då redan nu faktiskt innehaf af pantgodset ej är ovilkorligt, och upplagsbeviset skulle representera godset; det sednare erkänner jag mig icke fatta, om ej sålunda, att lagtolkningen och tillämpningen i enahanda fall kunde utfalla olika, hvilket, ty värr, erfarenheten visat i allmänhet icke vara något ovanligt och som lagstiftningen just därför borde söka förekomma. Förnekande äfven *behofvet* i allmänhet af en lag i meranämnda syftning, erkänner Regeringen dock lagstiftningens melankomst i en omständighet vara af nöden, och denna omständighet utgör nu föremål för den *lagförklaring*, hvartill nu framlagda förslag lyder sålunda:

“Häri genom förklaras, att med det i 17:de Kap. 3 § Handelsbalken förekommande stadgande, att den, som hafver lös pant i händer, njute derutur betalning framför gäldenärens öfriga fordringsägare. afses äfven det fall, att gods, hvori panträtt är af egaren medgifven, innehafves af tredje man, som förbundet sig att godset, eller dess värde, panthafvaren tillhandahålla.”

Betraktadt med hänsyn till det af nästföregående Riksdag äsyftade och uttalade ändamål, kan detta förslag ej med skäl sägas motsvara detsamma. Betraktadt åter *i och för sig*, lemnar det äfven rum för åtskilliga erinringar. Det vänder sig endast omkring den sida af frågan, som berörer panträtten i det förutsatta fall, att “gods, hvori panträtt är af egaren medgifven” (sakriktigare: det pantsatta godset) innehafves af tredje man, som förbundet sig att tillhandahålla godset, eller dess värde, åt panthafvaren, men lemnar obestämda flera derifrån uppkommande frågor, hvilka dock så mycket mer kräfde ett svar, som föreskriften om den af tredje mannen åtagna förbindelsen är ett moment, som vidhänges pantkontraktet såsom vilkor för panträtten, utan att dermed hafva något väsentligt samband. Skall denna förbindelse vara skriftlig, eller är det nog med en muntlig; och till hvilkendera, pantgodsegaren (gäldenären, eller panträttsinnehafvaren (långgifvaren, borgenären) skall den af tredje mannen afgifvas? Om godset tillhör den förre och såsom inlagsfä befinnes i tredje mannens hand, borde förbindelsen afgifvas till den förre; till den sednare, (borgnären), deremot, om han deri skall erhålla sakrätt, d. v. s. juridisk besittning utan faktiskt innehaf, men i hvilket fall *äfven hans* på ett eller annat sätt uttryckta samtycke till godsets ställande eller förblifvande under tredje mannens vård uttryckligen borde af lagen förutsättas. Huruvida förbindelsen af tredje mannen bör lyda på viss namngifven person, eller får med bindande kraft ställas på hvilken som helst deraf genom behörig öfverlåtelse är vorden innehafvare (hvilket för varuomsättningen vore af vigt) är ock en fråga, för hvars lösning man i lagen borde finna ledning. Och vidare, om flere ega, eller sedermera fått del i en genom pant garanterad fordran, huru bör tredje mannen i egenskap af depositarie då förhålla sig?
får

Får han utlemna panten till någondera af dem utan de andres vetenskap? Galden kan nemligen vara delbar, men panten anses alltid odelbar (*causa pignoris individua est*); och ytterligare, huru bör tredje mannen förhålla sig, om panträtt i det under hans vård stående godset blifvit åt *olika* personer under *olika tider* af egaren medgifven? Är han lagkunnig, så vet han väl, att i fråga om lös pantlagen icke erkänner någon tidsprioritet fordringsegarne emellan, utan förklarar den, som af panten har juridisk besittning, berättigad att derur framför andra taga ut hela sin fordran; men huruvida tredje mannen, ehuru med kännedom om, att flere sådana borgenärer finnas, voro berättigad att handla derefter, det är äfven en fråga, som ordalagen i den föreslagna lagförklaringen icke lösa; och slutligen ännu en erinran: då det heter, att tredje mannen skall förbinda sig att tillhandahålla panträttshafvaren godset, *eller dess värde*, föranleder det till frågan, på hvem ankommer valet, och huru skall värdet bestämmas, om sjelfva godset ej finnes till eller ej kan tillrättafås? I andra länders lagar är det väl ock tillåtet, att med *båda* hufvudkontrahenternas samtycke pantgodset må sättas under tredje mans vård, men vid fråga om fordringens realisation derur är det panten och allena panten man har att hålla sig till. Tredje mannens skyldigheter bestämmas för öfrigt genom aftalet emellan honom och dem, som anførtrott honom pantgodset.

Häraf torde det visa sig, att hvad i den föreslagna lagförklaringen om tredje mannens förbindelse förekommer ej kan, såsom i det hela främmande för pantbegreppet, erkännas vara lämpligt ens för det vanliga, enskilda lifvet, och än mindre för upplagsaffärsrörelsen i stort; hvaremot, om de ifrågakvarande *upplagsbevisen* blefve så inrättade, som ofvan är antydt, och *genom lag förklarades representera sjelfva godset* samt i följd deraf vara öfverlätliga med samma verkan som öfverlåtelse med eganderätt eller under panträtt af sjelfva godset, så att detta ej finge från upplagsmagasinet utlemnas, utan mot *bevisets förreteende* af behörig innehafvare, och komme dertill det stadgande, att upplagsvarorna ej finge utmätas eller med qvarstad beläggas, utan i och med utmätning eller qvarstad af upplagsbeviset, och att föreskrifter om pantgodsets särskilda värdering vid dess realisation finge förfalla, eller anses uppfylld genom den vid bevisets utfärdande verkställda värdering, så blefve derigenom, utan någon rubbning af panträttens väsendtliga begrepp, det ändamål uppnådt, som med den underdåniga skrifvelsen från nästföregående riksdag afsågs. — På nu föreliggande förslag hemställer jag, med åberopande jemväl af Högsta domstolens yttrande i ämnet, om afslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Lika med den föregående talaren anser jag det framlagda förslaget icke motsvara det ändamål, som Riksdagen i sin skrifvelse 1871 åsyftat. Deremot vill det förefalla mig temligen sannolikt, att, derest detta förslag blifver lag, derigenom lemnas tillfälle till likartade olägenheter, som dem, hvilka förut så ofta öfverklagats såsom följder af författningen om lösöreköp. Att bereda tillfälle till tillställningar af dylikt slag, ehuru i något

annan riktning, tror jag vara mindre lämpligt, och utan att vilja trötta Kammaren med någon vidlyftig utredning af denna min åsigt, får jag, med anslutning till den reservation Grefve Sparre afgifvit, anhålla om afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Då det af Kongl. Maj:t framlagda förslag i förevarande ämne onekligen är till sin omfattning betydligt inskränktere och jemväl af annat innehåll än den lag angående upplagshus, om hvars utarbetande sistlidet års lagtima Riksdag framställde begäran, så torde, det icke vara ur vägen, om jag lemnar Kammaren en kort redogörelse för de åtgärder jag i denna angelägenhet vidtagit och hvarigenom hufvudsakligen jag kommit att bestämma mig för att hos Kongl. Maj:t föreslå den lagförklaring, som nu utgör föremål för Kammarens öfverläggning. Sedan till Kongl. Maj:t inkommit Riksdagens skrivelse med begäran om en lag angående upplagshus samt Riksdagen i denna skrivelse temligen tydligt uttalat sin önskan, att berörda lag måtte blifva byggd på hufvudsakligen samma grund, som den danska lagstiftningen i ämnet, så skyndade jag mig att från Danmark införskaffa upplysning, huru den derstädes år 1866 antagna lagen funnits verka. Jag erhöll då den underrättelsen att på grund af samma lag endast ett enda upplagshus, under firman Intressentskapet "Blaa Pakhuus" i Köpenhamn blifvit inrättadt, hvarjemte en komité af Köpenhamns grosshandels-societet meddelade, att detta upplagshus icke såsom sådant blifvit i större utsträckning begagnadt, i sammanhang hvarmed äfven antyddes, att omständigheterna i Köpenhamn icke vore särdeles gynnsamma för en sådan institution såsom förhållandet vore i andra ännu större handelstäder. På enskild väg fick jag dessutom den upplysning, att i Köpenhamn ett upplagsmagasin, som icke står under den speciella lagstiftningen, verkade i ganska stor omfattning. Efter erhållande af dessa upplysningar satte jag mig i beröring med den person inom Riksdagen som väckt motion i ämnet och dem som dervid varit hans rådgifvare, äfvensom med åtskilliga af riksdagens ledamöter, som yttrat sig i frågan, samt flere jurister och affärsmän, som ansågos för frågan hysa det största intresse. Jag kan utan fara för misstag säga att hufvudintycket af dessa samtal var, att en sådan speciallag, hvarom här är fråga, icke för närvarande behöfdes eller i större grad var egnad att bidra till lättnad vid varors *försäljning*, att deremot ett underlättande af varors *belåning* syntes vara eftersträfvansvärdt, men att i detta afseende det vore klart, att belåning af magasinerade varor egentligen komme att ske hos kreditanstalter och icke hos enskilda personer. Efter att hafva kommit till denna begränsning af ämnet, uppstod den frågan: "finnes i vår lag något hinder för en sådan lånerörelse och kan den icke arrangeras utan en alldeles ny lagstiftning?" Dervid kom jag, och såsom jag tror de allra flesta med hvilka jag samtalade, till det resultat, att kunde man blott vara förvissad, att den företrädesrätt till betalning, hvilken enligt lag tillkommer den, som har lös pant i händer, äfven gällde för det fall, att gods, hvare egaren medgifvit panträtt, innehades af tredje man

som förbundit sig att detsamma eller dess värde panthafvaren tillhandahålla, så hade man allt hvad som behöfdes. För min del anser jag, att lagen i detta hänseende redan innehåller hvad man önskar, och instämmer således häri med den förste talaren, om också på andra grunder, men enär en ovissbet derom förefinnes hos de personer, som kunde vilja taga rörelsen om hand, så trodde jag att en lagförklaring borde utfärdas; och detta är skälet hvarför ifrågavarande förslag till lagförklaring blifvit Riksdagen förelagdt.

Mot denna lagförklaring har blifvit anmärkt, utom det att den icke skulle vara behöflig, att den skulle medföra samma olägenheter som lösöreköp. Den väsentliga skillnad förefinnes dock härvid, att enligt det stadgande, hvarom här är fråga, blifver alltid galdenären *i mistning* af sin egendom och åtnjuter således icke de fördelar deraf som då han under falskt sken afhändt sig eganderätten.

Vidare har blifvit yttradt, att i den reservation, som finnes Utskottets betänkande vidfogad, skulle förefinnas skäl, på grund hvaraf detta Kongl. förslag icke borde bifallas. Jag kan för min del icke finna något enda giltigt skäl der anfördt. Jag tror fastheldre att den ärade reservanten begått ett icke oansenligt misstag i sin lagtolkning och ett icke mindre när han vill hafva den enligt hans förmenande af jurisprudence godkända tolkningen upphöjd till lag *endast i ett visst fall*. Han utgår derifrån, att lagen skulle så tolkas, att, om ett depositionsbevis blifvit pantsatt, så skulle den, som fått detta depositionsbevis i pant, vara betryggad i sin rätt att utbekomma varan, äfven om beviset icke vore löpande. Så är dock ej förhållandet, ty om den, som mottagit varan utan förbindelse att densamma någon annan än egaren tillhandahålla, lemnat den åter till egaren mot qvitto, så är han otvifvelaktigt fri från vidare redovisningskyldighet, äfven om depositionsbeviset finnes i tredje mans hand. Men skulle också den ärade reservanten verkligen ha rätt i sin uppfattning af de rättigheter depositionsbeviset medför, och denna uppfattning vara af jurisprudence godkänd, så begår han i alla fall ett misstag, då han önskar att principen måtte uttryckas i en lag, som endast gäller upplagsmagasiner. Man skulle nemligen derigenom komma i den största tvekan, huruvida stadgandet gällde äfven sådana depositioner, som blifvit gjorda annorstädes än i upplagsmagasiner. Härmed har jag besvarat den förnämsta af de anmärkningar, som reservationen innehåller mot Kongl. Maj:ts förslag. Visserligen har blifvit erinradt, att några tvetydigheter skulle blifvit inom Högsta domstolen anmärkta, men hvarje anmärkning der har af ett öfvervägande antal ledamöter blifvit underkänd och torde således icke förtjena afseende.

På grund af hvad jag sålunda anført vågar jag hos Kammaren förorda bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Heir Faxé: Jag tror att nu gällande lag icke medgifver förmansrätt i pant som finnes i förvar hos tredje man, ty lagen säger: "hafver någon lös pant *i händer*, njute han derutur betalning framför alla andra." Derför anser jag också, att, om man vill bereda förmansrätt i egendom, hvilken finnes hos tredje man, så är det äfven

nödvändigt, att en lagförklaring utfärdas. Jag tror nemligen att hvad reservanten yttrat derom, att depositionsbeviset skulle vara tillräckligt för beredande af en sådan rätt, icke kan godkännas. Om det också i allmänhet skulle berättiga en person, som fått depositionsbeviset på sig öfverlätet, att hos tredje man uttaga varan, så kan det åtminstone icke gifva förmånsrätt i konkurs mot egarens öfriga borgenärer. För öfrigt tror jag saken vara ganska enkel. Enligt nu gällande lag i 10 kap. Handelsbalken är det egentligen den som lemnar panten, hvilken skall emottaga ett bevis deröfver af den som emottagit densamma. Men jag ser icke att detta hindrar att den som lemnar panten äfven kan gifva ett bevis deröfver.

Det är sagdt, att lagförklaringen skulle föranleda till så kallad lösöre köp under sken af pantsättning. Deremot har redan blifvit anmärkt att vid lösöre köp bibehåller egaren varan hos sig, men att han uti nu ifrågavarande fall blifver beröfvad dispositionsrätt deröfver. Möjligen skulle man kunna säga att tillfälle blifvit lemnadt för den verkliga egaren, att, under sken af att vara depositarie, skydda varorna mot utmätning, men detta skulle dock blifva lika svårt som vid ett skenbart lösöre köp.

Slutligen tror jag, att detta stadgande har sin rätta plats vid 17: 3 Handelsbalken, emedan der just talas om den rättighet som pantsättning medför, då deremot 10 kap. Handelsbalken omtalar huru pantsättning skall ske.

På dessa grunder anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nordström: De invändningar, en ärad talare efter mig sökt framställa mot mina anmärkningar under mitt första anförande rörande föreliggande förslag, har jag med uppmärksamhet afhört, men icke funnit mina anmärkningar genom dem vara vederlagda. Att en lös pant med båda hufvudkontrahenternas samtycke kan öfverlemnas åt tredje man till vård, har jag ej allenast medgifvit, utan ock med citater ur vår lag bevisat, och således hafva icke mina anmärkningar kunnat afse denna omständighet i den föreslagna lagförklaringen; hvad de afsågo, det var den förbindelse, tredje mannen under alla omständigheter skulle afgifva, och som i nämnda förklaring fästes såsom ett vilkor för borgenärens panträtt i det förutsatta fallet. Det är detta jag ansett vara ett för panträtten främmande moment enskilda emellan, och framkalla de frågor, dem jag i mitt första anförande framställt. I sig sjelf är tredje mannen att betrakta såsom depositarie och såsom sådan ansvarig, och om han äfven sjelf sedermera skulle, till exempel ärfvt eller förvärfvat andel i den genom den honom förut anförtrodda panten garanterade gälden, förändras ej derigenom hans skyldighet såsom depositarie, så länge det pantkontrakt fortfar att ega bestånd, på grund af hvilket godset honom först anförtroddes, ty pant-rätten är odelbar så länge den existerar. Om därför lagen fordrar, att tredje man skall förbinda sig, att hålla det honom anförtrodda godset "*panthafvaren*" tillhanda, måste ock deraf följa, att han bör kunna urskilja den rätta panthafvaren, och åter i följd deraf, att de omständigheter, som dervid må tjena honom till ledning, borde i la-

gen på ett eller annat sätt vara antydda. Ur denna synpunkt har jag i mitt första anförande framhållit några till ämnet hörande frågor, hufvudsakligen dock för att visa, att den förbindelse, den tredje mannen enligt lagförklaringen borde ikläda sig, icke vore för ändamålet lämplig.

Ett annat förhållande uppkommer deremot, om ett bevis, utfärdadt af en ändamålsenligt reglementerad förvaltning af ett upplagsmagasin, öfver der nedlagda och behörigen till identiteten betecknade varor, finge inom cirkulationen lagligen anses föreställa sjelfva varorna och genom öfverlåtelse, vid fråga om försäljning eller pantsättning, åstadkomma samma verkan som om varorna blifvit traderade. Föreskriften om tredje mannens förbindelse att hålla pantgodset "panthafvaren" tillhanda, samt nödvändigheten att försäkra sig om, hvilken den rätte är, blefve då öfverflödiga, men panträttens begrepp orubbadt.

Herr Statsrådet Berg: De olika åsikter, som af tvenne talare här blifvit yttrade angående den nuvarande lagens rätta förstånd, synas mig redan i och för sig innefatta ett tillräckligt bevis för behöfligheten, af en lagförklaring i ämnet. Den siste ärade talaren ansåg väl det nu ifrågavarande stadgandet redan förefinnas i 10: 6 Handelsbalken, enligt hvilken paragraf det tillåtes den, som har en pant i händer, att med egarens begifvande "sätta ut" panten till annan. Detta uttryck är dock efter min åsigt tydligen alldeles detsamma som att åter pantsätta saken hos tredje man. Om detta är likväl icke nu fråga, utan saken gäller här att kunna bereda förmånsrätt i gods, som finnes i tredje mans vård. Något positivt stadgande i detta syfte tror jag icke i lagen finnes. Anser man, att lagen redan nu kan så tolkas, måste man således härleda en sådan tolkning från analoga lagstadganden. Då emellertid enligt 17 kap. Handelsbalken förmånsrätten grundar sig derpå, att man "*hafver panten i händer*", hafva, i afseende å betydelsen af detta stadgande, olika meningar utom lagskipningen uppstått, huruvida förmånsrätten kunde utsträckas äfven till det fall, då godset finnes ej i panthafvarens utan i *tredje mans hand*.

Herr Faxé: Det har aldrig fallit mig in att bestrida, att pantsätta lösören kunna af pantnehafvaren öfverlätas åt tredje person såsom pant, om egaren dertill gifver sitt samtycke. Men det är här frågan, huruvida förmånsrätt grundas på innehafvandet af sådan pant och i det hänseendet finnes tydligen stadgadt i 17: 3 Handelsbalken, att ingen annan får förmånsrätt än den som har panten i *handom*. Om panten förvaras hos tredje man, så finnes den icke i dens hand, som skulle njuta förmånsrätten till godo, och jag tror det derföre vara nödvändigt att lagförklaringen utfärdas.

Grefve Mörner, Carl Göran: En af Statsrådets ledamöter, som nyss yttrade sig, anförde, att något positivt stadgande i lagen i den syftning, som det nu framlagda förslaget innehåller, icke förefunnes. I detta hänseende delar jag också fullkomligt hans åsigt,

men enahanda är förhållandet med den lag angående upplagshus, hvarom Riksdagen gjort framställning, och hvilken man dock, på sätt det referat, som förekommer i Lag-Utskottets betänkande, omförmåler, ansett öfverflödig, emedan man, såsom Herr Chefen för Justitie-departementet nyss yttrade, lyckats kringgå eller lösa större svårigheter än denna i saknad af bestämd lag. För min del tror jag att, om beredande af rättighet att kunna belåna en vara, är för det allmänna af vigt, så bör man icke precis behandla denna angelägenhet så, att man hänvisar varutillverkaren att söka på omvägar och med kringgående af lagen bereda sig en förmån, hvartill lagen icke lemnar tillåtelse.

Det har anförts, att den ifrågavarande rättigheten icke skulle för vår industri vara af stor vigt, derföre att i Danmark, efter hvad vi derifrån fått höra, endast ett upplagshus skall uppstått och icke funnits medföra det stora gagn, som man väntat sig. Det är klart för något hvar, som känner till de olika förhållandena i Sverige och Danmark, att föremålen för en dylik varubelåning äro af helt olika beskaffenhet här i landet mot dem som erbjuda sig i Danmark. Vår bergverksrörelse lemnar nemligen effekter, som för en sådan belåning lämpar sig på ett helt annat sätt än hvad den danska produktionen af ost och smör kan prestera. En sak kan således, efter mitt förmenande, för oss vara af stor och väsendtlig vigt, utan att derföre behöfva hafva samma betydelse för grannländerna. För *min del* anser jag således det i Riksdagens förra skrifvelse omförmålda syftet vara vida viktigare än det som skulle vinnas genom den nu ifrågavarande lagförklaringen.

Man har fäst uppmärksamheten derpå, att det vore en betydlig skilnad emellan de olägenheter, som de närvarande lösöre köpen medföra och de, som skulle kunna uppstå af det ifrågasatta stadgandet. Efter min tanke kan det likväl vara ganska tvifvelaktigt antingen det ena eller det andra lemnar största utrymme till olägenheter. Efter lagförklaringens ordalydelse är den vara, som lemnas i tredje mans vård, på det sätt till honom öfverläten, att depositarien icke ens behöfver lemna tillbaka samma vara utan blott dess värde. Han kan således realisera den och är i själfva verket endast att anse såsom löftesman för värdet af varan. Detta sätt, att hos tredje man deponera lös egendom för att deri medgifva panträtt åt annan person, än pantinnehafvaren, kan äfven användas såsom ett sätt för egaren till godset till möjligen bereda sig särskilda fördelar. Jag för min del kan åtminstone icke finna något, som hindrar den, hos hvilken panten är deponerad, att nyttja densamma och godsegaren att härföre betinga sig betalning. Pantinnehafvaren kan till exempel emottaga kreatursuppsättning till en hel ladugård och då blifver ett sådant öfverlemnande af kreaturen blott ett nytt sätt att utarrendera desamma. Egaren får uppbära arrende af den, som har kreaturen, men kan dessutom lemna panträtt i desamma till och med till huru många personer han finner för godt. Han är efter detta förslag, icke ens, så vidt jag kan läsa, skyldig att underrätta den, som har panten i sin vård, om hvilken eller hvilka som äro rätta panträttsinnehafvare. En ladugård af ett större eller mindre antal kreatur kan

följaktligen rent af komma att behandlas på samma sätt som ett löpande papper. Icke heller är det i lagförklaringen utsatt för huru lång tid denna pantsättning skall ske samt om och huru ofta den skall förnyas.

Dessa brister hafva blifvit af reservanten påpekade och, efter min tanke, äro de icke under diskussionen härstädes vederlagda. Jag tror att ifrågavarande förslag kan öppna dörren till en mängd nya underslef — och vi hafva sett att i den vägen är den menckliga uppfinningsförmågan temligen uppöfvad. — Då lagen icke uppfyller det väsentliga ändamålet, att ordna förhållandena på ett sätt, som för industrien och rörelsen är företrädesvis fördelaktigt, utan blott, som sagdt, öppnar en dörr för hvarjehanda åtgärder, som jag tror icke äro nyttiga, så kan jag icke frånga mitt yrkande om afslag.

Herr von Gegerfelt: Då lagen i 17 kap. 3 § handelsbalken, såsom villkor för att pant skall medföra förmånsrätt, stadgar, att den, som vill begagna denna förmånsrätt, skall hafva panten "*i händer*", så synes mig ingen tvekan kunna uppstå, att icke samma förmån gäller äfven om tredje person har den i händer såsom ombud för panträttsinnehafvaren. Huruvida åter denna sednare, utan att ingå i någon transaktion med den som har panten i sin vård och förbundet sig att tillhandahålla densamma, får tillgodonjuta samma rätt, är en sak, som kan utgöra föremål för tvekan, hvilken nu blifvit undanröjd genom Kongl. Maj:ts proposition. Den Kongl. propositionen afhjelper fullständigt den svårigheten att belåna gods, som finnes i tredje mans vård, hvilken hufvudsakligen föranledt Riksdagens i ämnet aflåtna skrifvelse. Huru denna lagförklaring skulle kunna, såsom en talare yttrat, låta en person nyttja en utarranderad ladugård och på samma gång insätta den i vård hos tredje man, förstår jag icke, liksom jag icke heller inser, huru dörren till nya underslef härigenom kan hafva blifvit öppnad. Deremot medgifves, att Kongl. Maj:ts proposition icke befordrar det andra ändamålet, som skrifvelsen afser, nemligen att underlätta eganderättens öfverlåtelse. Ett sådant underlåtande synes mig ingalunda vara af behofvet påkalladt och skulle dessutom lätteligen kunna befordra de af bemalte talare åsyftade bedrägerier. Jag skulle kunna nedsätta en vara hos tredje man, taga bevis derpå, stoppa det i min ficka och derigenom beröfva borgenärerne tillfälle att åtkomma den af beviset representerade vara. Då denna lagförklaring åter endast gäller panträtt, måste fordringsegaren framstå och i händelse af konkurs beediga sin fordran, hvarigenom tillfället att eludera borgenärers rätt blifvit i betydlig mån inskränkt.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Nordström begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets i 1:sta punkten af utlåtandet N:o 36 gjorda hemställan om antagande af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förklaring af 17 kap. 3 § Handelsbalken, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 55.
Nej — 12.

2:dra punkten.

Bifölls.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda Betänkande N:o 37, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 17, rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition om upphäfvande af 2 kap. 5 och 6 §§ Giftermålsbalken samt förändrad lydelse af 13 kap. 1 § Rättegångsbalken och 18 kap. 5 § Strafflagen.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Adlercreutz: Med mycken fägnad har jag förnummit, att Lag-Utskottet, vid den förnyade pröfning af förevarande fråga, som der egt rum, enhälligt vidblifvit att, om också blott indirekt, förorda Kongl. Maj:ts förslag, enligt hvilket all betydelse af jäf, grundadt på det s. k. andra svägerlaget, skulle komma att upphöra. Då detta andra svägerlag icke är något verkligt eller egentligt svägerlag, vill det synas mig som om, när man icke vidare anser, att emellan sålunda befryndade personer finnes ett blodsband, som bör utgöra äktenskapshinder, man äfven principenligt måste erkänna, att jäf på denna grund icke bör förefinnas. Det synes mig också, som det af de förhandlingar, hvilka egt rum, skulle framgå, att det egentligen blott är *ett* fall i andra svägerlaget, som anses vara af den ömtåliga beskaffenhet, att man fortfarande vill tillerkänna det egenskap af jäf, och detta är förhållandet emellan en man och hans hustrus stjuvmoder. Dervid förefaller det mig dock, som om man ville i detta förhållande inlägga ett moment, som icke ovilkorligen behöfver höra dit. Man tänker sig nemligen, att hustruns stjuvmoder varit den, som vid dotterns späda år trädt i moders ställe och med moderlig ömhet vårdat och uppfostrat henne. Deremot kan likväl med fog anmärkas, att mången

gång vid modrens död någon annan person, en vän till den aflidne, vare sig frände eller icke frände, öfvertager modervården och det dermed följande uppfostringskallet; men på denna grund har hittills något jäfsförhållande icke egt rum. Vill man vid en framtida revision af jäfsorsakerna stadga, att den, som trädt i faders eller moders ställe, på sådan grund blir jäfvig, så är detta ett sätt att lösa frågan, hvilket jag icke skulle vilja motsätta mig, hvaremot bibehållandet af andra svägerlaget, såsom i och för sig utgörande en jäfsgrund, synes mig icke vara principenligt. Jag kan ganska väl tänka mig sådana förhållanden, att någon intimitet emellan en man och hans hustrus stjufmoder icke bör antagas vara rådande. Så kan t. ex. hända, att hustruns stjufmoder blifvit skiljd från sin man och denne derefter ingått det äktenskap, hvori dottren föddes. Mången gång inträffar ock, att fadren gift sig för andra gången, först sedan dottern varit fullvuxen eller själf inträdt i gifte. Men ännu andra fall kunna tänkas. Enligt 2 kap. 9 § Giftermålsbalken måste, så länge hustrun lefver, såsom hennes stjufmoder betraktas hvarje person, till hvilken hennes fader någon gång stått i brottsligt förhållande, hvaraf följden tyvärr kan blifva, att hon möjligen får många stjufmödrar på sidan, i afseende å hvilka något jäfsförhållande till hennes man icke skäligen bör ega rum. Då frågan förra gången förevar och jag till min ledsnad icke hade tillfälle att vara närvarande, anmärktes, såsom ett särskildt ömmande fall, att, om Kongl. Maj:ts förslag antoges, det kunde hända, att en man nödgades döma till skilnad i äktenskap mellan hustruns stjufföräldrar. Dervid är dock att märka, att hustrun icke gerna kan hafva två stjufföräldrar, ty om hon t. ex. har en stjufmoder, och denne har en man, så är mannen antingen fadren själf eller ock en helt främmande person, hvilken icke är hustruns stjuffader, utan kallas hennes stjufmoders man. Det är klart att, så länge äktenskapet mellan hustruns fader och stjufmoder fortfar, får hustruns man, såsom alltid jäfvig i afseende på svärfader, icke döma till skilnad, men är stjufmodern omgift, kan jag icke finna, att det bör för en domare vara svårare att döma uti ett sådant mål än uti andra till sin natur obehagliga mål, som röra hans bekanta och vänner.

Nu har emellertid Lag-Utskottet i anledning af de anmärkningar, som blifvit i denna Kammare framställda, uppgjort ett alternativt förslag, deri en del af de till andra svägerlaget hörande fall blifvit upptagna såsom jäfsgrunder. Jag håller Utskottet räkning för att i förslaget upptagits så få fall som möjligt af det andra svägerlaget, men så snart man börjar att upptaga något enda sådant, kommer man genast in på ett område, der endast godtycket är bestämmande. Granskar man det nu framlagda förslaget, så finnes ock att man redan råkat ut för inkonsekvenser. I förslaget stadgas nemligen att jäf skall ega rum, då en person är gift med den andras stjufson eller stjufdotter. Deraf följer, att en domare är jäfvig att döma öfver sin hustrus stjuffader eller stjufmoder, men deremot icke att döma öfver sin hustrus stjufbarn, oaktadt samma grund för jäf, nemligen den moderliga ömheten der bör förefinnas. Vidare innebär detta stadgande, att man är jäfvig att döma öfver sin stjufsons eller stjuf-

dotters maka, men icke öfver sin stjuvmoders eller stjuffaders maka, oakadt någon grund till denna skilnad svårligen torde finnas. Skulle man gå längre än Lag-Utskottet och, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med tre ledamöters af Högsta domstolen tillstyrkan, upptaga såsom jäfsgrunder alla de fyra nu af mig omförmälda fallen af andra svågerlaget, så kan med skäl frågas, hvarför icke en domare lika väl skall vara jäfvig att döma öfver sin döda dotters mans hustru, eller med andra ord stjuvmodren till hans egna dotterbarn, hvilken synes stå lika djupt inne i familjen, som någon i de föregående svågerlagsförhållandena; hvarförutan man råkar ut för den inkonsekvensen, att i fråga om jäf stjuvsvågerlaget sättes framför mågsvågerlaget, under det att i 1 kap. 6 § Rättegångsbalken, der det förbjudes, att svärfader och måg, men icke att stjuvfader och stjuvson, må i en rätt sitta, der ej flera än 7 i rätten äro, mågsvågerlaget, såsom jäfsgrund, lemnas företräde framför stjuvsvågerlaget. Vid sådan svårighet skulle man måhända tycka, att det enklaste sättet att lösa frågan vore att öfverflytta de i 6 § 2 kap. Giftermålsbalken omförmälde svågerlagsförhållanden till 1 § i 13 kap. Rättegångsbalken, men dervid möter den stora svårigheten, att denna 6 § är en bland de sämst redigerade i 1734 års lag. Der omtalas andra svågerlaget så, att man icke får bygga äktenskap med sin hustrus stjuvmoder eller sin stjuffaders enka, ej heller med sin döda dotters mans enka, eller med sin stjuvsöns eller stjuvsöns söns enka. Redan i närmaste ledet öfverhoppas hustrus svärmöder och hustrus stjuvdotter, hvartill något skäl icke torde finnas, likasom det svårligen låter förklara sig, hvarför ej stjuvdotters söns enka blifvit upptagen så väl som stjuvsöns söns enka. Att öfverflytta bestämmelserna i 2 § 6 kap. Giftermålsbalken till 1 § af 13 kap. Rättegångsbalken, anser jag således vara omöjligt. Jag skulle då heldre inslå den vägen att principiellt inom en viss gräns upptaga alla förhållanden i andra svågerlaget såsom jäf, men då stöter jag mot den åsigt, som nu för tiden är gällande, att jäfven böra inskränkas i stället för att ökas. Någon våda att borttaga alla dessa jäf kan jag för min del icke heller finna. Hade aldrig det andra svågerlaget blifvit upptaget i 2 kap. 6 § Giftermålsbalken såsom äktenskapshinder, är jag förvissad, att det lika litet i Sverige som i Norge och Danmark skulle upptagits såsom jäf mot domare. De förhållanden, som falla inom andra svågerlaget, innebära ingalunda bevis på någon större intimitet än man eljest finner i många fall. Så t. ex. står en man redan nu icke i jäfsförhållande till sin stjuffaders eller stjuvmoders föräldrar, eller till sin söns eller dotters stjuvbarn, lika litet som jäfsförhållande förefinnes mellan 2 personer, som hafva hvar sin syster till äkta eller mellan sammanbragta barn, oakadt i dessa fall ofta ett mycket innerligt familjeförhållande råder.

Vid det tillfälle, då Kongl. Maj:ts proposition återremitterades till Utskottet, anmärktes äfven mot det Kongl. förslaget, att för närvarande de befintliga domarejäfven äro för folket väl bekanta, men jag tviflar på, att folket så väl känner 6 § i 2 kap. Giftermålsbalken, utan tror att, om något är bekant, så är det 13 kap. 1 § Rättegångsbalken, der det stadgas, att svågerlag, som medför äktenskapshinder, äfven medför jäf för domare och vittnen.

Slutligen har också mot det Kongl. förslaget blifvit anmärkt, att så många röster i Högsta domstolen höjt sig mot detsamma. I detta afseende torde en liten rättelse af hvad som blifvit uppgifvet böra ske. Vid granskningen i Högsta domstolen deltog 7 ledamöter; då förslaget föredrogs i statsrådet, vore två justitieråd närvarande, af hvilka den ena deltagit i den föregående granskningen, men den andra icke. Åtta Justitie-råd hafva sålunda yttrat sig öfver förslaget. Af dessa hafva 2 helt enkelt tillstyrkt bifall dertill och 2 ledamöter hafva yttrat sig på det sätt, att, om alla de jäf skola kvarstå, som grunda sig på de svågerlagsförhållanden, som upptagas i 5 § 2 Kap. Giftermåls-balken, så böra också de jäf, som grunda sig på 6 §, bibehållas. Jag tolkar dessa ledamöters yttrande så, att de heldst skulle se, att, jemte hela andra svågerlaget, äfven en del af de i 2 Kap. 5 § Giftermåls-balken upptagna svågerlagsförhållanden skulle upphöra att medföra jäf. Äfven jag tror, att åtskilliga af jäfsförhållandena enligt 5 § måste i framtiden försvinna, men, då det nu icke var fråga om en allmän reglering af domare- och vittnesjäfven, hade jag icke skäl att föreslå en inskränkning af jäfven i första eller det egentliga svågerlaget. Sedan återstå 4 ledamöter, af hvilka 3 tillstyrkt den ändring i förslaget, som jag förut vidrört, och den 4 ansett, att 6 § i 2 Kap. Giftermåls-balken borde öfverflyttas till 1 § af 13 Kap. Rättegångs-balken.

Då jag således icke kan inse någon våda af att antaga Kongl. Maj:ts proposition, men densamma skulle medföra enkelhet och reda, hemställer jag, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Faxe: På de skäl, Herr Justitie-statsministern anført, hemställer jag, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nordström: Vid pröfningen af Lag-Utskottets uti förevarande ämne afåttna första betänkande N:o 17, framhölls bland annat äfven den omständigheten, att sambandet emellan äktenskapshindren och domare — samt vittnesjäfven — ej vore sådant, att ju icke de förra i viss mån kunde inskränkas, utan att därför äfven de sednare borde inskränkas, helst upprätthållande af vördnaden för rättsskipningen kräfde, att ej ens en skugga af misstanke för partiskhet borde få vidlåda domaren. Anmärkningar i enahanda syftning emot regeringens i saken afgifna förslag hade ock af Högsta domstolen blifvit framställda, och med afseende härå blef Utskottets första, tillstyrkande, betänkande af denna Kammare återremitteradt. Utskottet har nu uti sitt andra, i dag föredragna betänkande N:o 37, i så måtto föreslagit ett tillägg eller ändring af regeringens förslag, att bland domarejäfven skulle upptagas äfven det förhållande, att "domaren med part är i svågerlag i thy, att — — den ene är gift med den andres stjuvson eller stjuvdotter", men lemnat utan afseende det icke mindre beaktansvärda jäf i andra svågerlaget, som uppkommer deraf, att någöndera parten är gift med domarens hustrus stjuvmoder eller hans stjuvfaders enka, o. s. v. Men icke heller denna ändring eller detta tillägg vill Hans Excellens Justitie-statsministern nu godkänna, anförande såsom hufvudskäl, om jag ej hört eller förstätt honom orätt,

att derigenom en rubbning skulle uppstå i den uppställning af svågerlagsjäfven, som nu i 2 Kap. Giftermåls-balken förekommer. För min del kan jag ej ingå hvarken på Hans Excellens, åsigt, eller skälet därför, och ser mig därför nödsakad, att i motsats till honom yrka afslag på regeringens förslag, helst jag tror, att, om Hans Excellens än en gång ville taga det i öfvervägande i hela dess objektivitet, han deri skall finna en och annan brist; tillstyrkande jag deremot, att Lag-Utskottets nu föredragna sednare förslag, såsom genom deri införda tillägg i alla fall i viss mån förbättradt, måtte bifallas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarad slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att beträffande Lag-Utskottets ifrågavarande betänkande, om hvars antagande något yrkande ej blifvit framställt, hade afgifvits följande yrkanden, nemligen 1:o att Kammaren, med afslag å betänkandet, för så vidt det skiljde sig från Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet, måtte samma proposition bifalla, och 2:o att betänkandet skulle af Kammaren afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till betänkandet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag å detsamma i dess från Kongl. Maj:ts nådiga proposition afvikande del och bifall till den Kongl. propositionen, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Brusewitz: Jag anhåller vördsamt om fem dagars ledighet från riksdagsgörömalen, räknadt från den 10 i denna månad.

Denna anhållan bifölls.

Herr Wijkander: Jag får anhålla om fem dagars ledighet från riksdagsmannagörömalen, räknadt från och med Lördagen den 11 dennes.

Jemväl härtill gaf Kammaren sitt samtycke.

Justerades åtta protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr vice Talmannen: Jag hemställer vördsamt, att de i dag första gången bordlagda ärenden måtte på föredragningslistan till nästa plenum uppföras näst efter de gemensamma voteringarne.

Detta förslag bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Fredagen den 10 Maj 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 27 sistlidne April.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets memorial och utlåtande:

N:o 86, med förslag till stadganden i Riksgälds-kontorets reglemente, angående statsfyllnadssumman jemte öfriga med ordinarie statsregleringen gemenskap egande utgifter samt de på Kontoret anvisade kreditiver och derifrån utgående riksdags- och revisionskostnader, aflöningar, förvaltningsutgifter m m.;

N:o 87, med förslag till de sista afdelningarne af det nya reglementet för Riksgälds-kontoret;

N:o 88, i anledning af erhållen återremiss å Stats-Utskottets utlåtande N:o 74, rörande väckt fråga om tryckning af Bondeståndets protokoll vid 1809—10 års riksdag;

N:o 89, i anledning af väckt motion om förändrad reglering af skjutsväsendet;